

KAMPERVEEN-ZALK

Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied
ten zuiden van de stad Kampen

VERSLAGEN
NO. 46

L4

46

Box

oktober 1963

INHOUD

	Blz.
LIJST VAN BIJLAGEN	4
WOORD VOORAF	5
INLEIDING	7
HOOFDSTUK I SOCIAAL-ECONOMISCHE ASPECTEN	8
1. Algemeen	8
2. Bevolking	8
3. Behuizing	9
4. Beroepsbevolking	9
5. Forensisme	10
6. Politiek beeld	10
HOOFDSTUK II ASPECTEN VAN DE AGRARISCHE STRUCTUUR	11
1. Grondgebruikers	11
2. Bedrijfsgroottestructuur	13
3. Verkaveling	14
4. Eigendom en pacht	15
5. Bedrijfsgebouwen en woningen	15
6. Openbare nutsvoorzieningen	16
HOOFDSTUK III DE LANDBOUWBEDRIJVEN	18
1. Bedrijfstype en grondgebruik	18
2. Veehouderij	18
3. Mechanisatie en loonwerk	19
4. Arbeidsbezetting	21
5. Bedrijfsvoering	24
HOOFDSTUK IV AGRARISCH-SOCIALE ASPECTEN	25
1. Bedrijfshoofden	25
2. Zoons van 15 jaar en ouder	26
3. Bedrijfsopvolging	29
4. Verplaatsing en vergroting	30
SAMENVATTING	31

LIJST VAN BIJLAGEN

	blz.
1. Woningen	33
2. Enige gegevens per wijk	34
3. Verkiezingsuitslagen	35
4. Geregistreerden	36
5. Verkaveling (A)	37
6. Verkaveling (B)	38
7. Verkaveling (C)	39
8. Eigendom en pacht	40
9. Gepachte grond	41
10. Pachtcontracten	42
11. Verpachtende bedrijfshoofden	43
12. Bedrijfsgebouwen	44
13. Inrichting bedrijfsgebouwen	45
14. Stalinrichting en erf	46
15. Woningen van grondgebruikers	47
16. Nutsvoorzieningen	48
17. Grondgebruik	49
18. Rundveestapel	50
19. Melkkoeien	51
20. Melkproductie	52
21. Melkveestalling	53
22. Stalruimte voor vaarzen en pinken	54
23. Overige veehouderij	55
24. Paarden en trekkers	56
25. Werktuigen	57
26. Werk door derden	58
27. Arbeidsbezetting	59
28. Arbeidsbezettingstypen	60
29. Vreemde arbeidskrachten	61
30. Bedrijfsvoering	62
31. Leeftijd van de bedrijfshoofden	63
32. Onderwijs van de bedrijfshoofden	64
33. Landbouworganisaties	65
34. Nevenberoepen van B- en hoofdberoepen van C-grondgebruikers	66
35. De zoons van 15 jaar en ouder van landbouwers	67
36. De zoons van 15 jaar en ouder van de overige grondgebruikers	68
37. Bedrijfsopvolging	69
38. Vergroting en verplaatsing	70

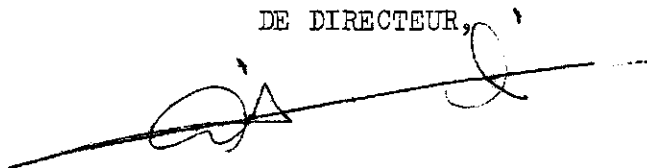
WOORD VOORAF

De Cultuurtechnische Dienst verzocht in september 1962 het Landbouw-Economisch Instituut een sociaal-economische schets te maken van het in voorbereiding zijnde ruilverkavelingsgebied Kamperveen-Zalk. Deze schets is een uitwerking van en een toelichting op de bestaande statistische documentatie over het betrokken gebied. Hieronder bevindt zich, behalve de gebruikelijke tellingen van het C.B.S., tevens het materiaal van een door de Cultuurtechnische Dienst uitgevoerde bedrijfsregistratie. Van de in deze schets vermelde gegevens maakt de Cultuurtechnische Dienst gebruik bij de samenstelling van het rapport ex art. 34 van de Ruilverkavelingswet.

Het ruilverkavelingsgebied "Kamperveen-Zalk" is $\pm$ 3700 ha groot en omvat het ten zuidwesten van de IJssel gelegen deel van de gemeente IJsselmuiden, alsmede een klein deel van Kampen. Het blok grenst aan de in Gelderland gelegen ruilverkaveling "Hattem-Wezep", welke eveneens in voorbereiding is (zie Verslag No. 39).

Dit verslag is opgemaakt door de afdeling Streekonderzoek.

DE DIRECTEUR,

oktober 1963

(Prof. dr. A. Kraal)

De totale bevolking van het blok is dus sedert 1947 toegenomen met 3%. De bevolking van Nederland groeide in dezelfde periode met 20%.

In de kernen groeide de bevolking (met 9%), maar in de verspreide woningen woonden minder mensen (-7%).

§ 3. B e h u i z i n g (Bijlage 1)

Het aantal woningen nam zowel in de kernen (met 17%) als erbuiten (met 4%) toe, zodat de totale woningvoorraad met 13% steeg. Stellen wij deze gegevens (bijlage 1) naast die van tabel 1, dan volgt hieruit dat er een duidelijke verdunning van de bezetting per woning moet hebben plaatsgehad. In tabel 2 valt deze dan ook te constateren.

Tabel 2

AANTAL INWONERS PER WONING

	1947	1960
In kernen	4,5	4,2
In verspreide woningen	5,0	4,5
Rvk. Kamperveen-Zalk	4,7	4,3

Bronnen: C.B.S.-tellijsten 1947, 1960.

Het spreekt vanzelf dat bij deze verlaging van de woningbezetting ook het beeindigen van in- en/of samenwoning een rol heeft gespeeld.

Uit bijlage 1 blijkt dat er in 1947 nog 21 woningen waren met meer dan één huishouden. In 1960 was dit teruggelopen tot 10 in- of samenwoningen.

Dezelfde bijlage leert ons, dat noch in de kernen, noch in het zogenaamde "buitengebied" het aantal woningen afnam. Alleen in het gebied rondom Zalk bleef het aantal woningen gelijk, in alle andere delen van het blok is bijgebouwd, vooral in De Zande.

§ 4. B e r o e p s b e v o l k i n g (Bijlage 2)

De mannelijke beroepsbevolking omvatte in 1960 in totaal 401 mannen. Bijna 2/3 deel van hen vond werk in de landbouw. Het is vrij logisch dat in de verspreide huizen verhoudingsgewijs meer mannen die in de landbouw werken wonen dan in de kernen. Dit geldt in versterkte mate voor Zalk. In deze kern zijn nl. een naar verhouding kleine groep agrariërs en een even grote groep mannen die in de nijverheid werken. Deze laatsten vinden slechts zelden werk in Zalk zelf. Daar is immers nauwelijks sprake van niet-agrarische werkgelegenheid.

§ 5. Forensisme

Vooraf in Zalk speelt het forensisme een grote rol. Van de 65 mannen die in 1960 een beroep buiten de landbouw uitoefenden werkten er zelfs 34 buiten de gemeente IJsselmuiden. Voor het gehele ruilverkavelingsgebied geldt dat omstreeks een kwart van de mannelijke beroepsbevolking buiten IJsselmuiden werkte.

Deze pendelaars werken vrijwel allen in de gemeente Kampen of Zwolle.

§ 6. Politiek beeld (Bijlagen 2 en 3)

In verband met het optreden en de werkzaamheden van de "Boerenpartij" werd het van belang geacht een indruk te geven van de wijze waarop de bewoners van het ruilverkavelingsgebied hun stem uitbrachten bij de verschillende verkiezingen sedert 1959. In bijlage 3 zijn de verkiezingsuitslagen opgenomen van de Kamer (1959, 1963), de gemeenteraad (1962) en voor Provinciale Staten (1962).

De religieuze gezindheid is vrijwel bepalend geweest voor de politieke keuze. Door de bijzonder intensieve beleving van het geloof zijn verschillende groepjes, stromingen van zeer beperkte omvang, ontstaan binnen de Nederlandse Hervormde Gemeente. De Gereformeerde Bonders maken hier overigens een zeer belangrijk deel van uit.

Met name is gewezen op het bestaan van deze kleine groeperingen, omdat deze een rol hebben gespeeld bij de vrij sterke toeneming van de "Boerenpartij". De invloed van de leider van één dezer godsdienstige groeperingen heeft zich hierbij namelijk naar alle waarschijnlijkheid ook uitgestrekt tot op politiek terrein. Dit is, gezien de sterk confessionele inslag in het gebied volkomen begrijpelijk.

Overigens is de groei van de "Boerenpartij" zeker ook ten dele verklaarbaar uit de algemeen bekende ongerustheid en een zekere ontevredenheid onder de boeren.

Men dient deze gegevens met enige omzichtigheid te hanteren. In dergelijke kleine gemeenschappen legt immers vaak, vooral bij de gemeentelijke verkiezingen, de persoon van de vertegenwoordigers van de politieke partijen meer gewicht in de schaal dan het partijpolitieke programma.

HOOFDSTUK II

ASPECTEN VAN DE AGRARISCHE STRUCTUUR

§ 1. De grondgebruikers (Bijlage 4)

De gebruikers van cultuurgrond in het ruilverkavelingsblok zijn in een viertal beroepsgroepen ingedeeld. De omschrijving daarvan luidt als volgt:

- beroepsgroep A: zuivere landbouwers;
- beroepsgroep B: landbouwers met een nevenberoep. Minstens de helft van de tijd wordt besteed aan het eigen bedrijf;
- beroepsgroep C: niet-agrariërs en landarbeiders die cultuurgrond in gebruik hebben en daaraan minder dan de helft van hun tijd besteden;
- beroepsgroep D: rustende boeren en andere personen zonder beroep die enig grondgebruik hebben.

In het ruilverkavelingsgebied werden door de Cultuurtechnische Dienst 191 gebruikers van cultuurgrond geregistreerd. Daarvan zijn er 14 niet geënquêteerd, waaronder 11 met minder dan 1 ha cultuurgrond. In het geheel werd 1 grondgebruiker geënquêteerd (beroepsgroep D) die minder dan 1 ha cultuurgrond exploiteerde.

In tabel 3 is een overzicht gegeven van de indeling naar beroepsgroepen.

Tabel 3

BEROEPSGROEPEN

Beroepsgroep	Rvk. Kamperveen-Zalk		Rvk. Hattem-Wezep procentuele verdeling
	aantal bedrijven	%	
A	146	83	74
B	10	6	12
C	6	3	17
D	14	8	7
Alle bedrijven	176	100	100

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

Het percentage niet-agrarische grondgebruikers is in het ruilverkavelingsgebied Kamperveen-Zalk bijzonder laag. Dit blijkt ook wel uit de vergelijkbare gegevens ontleend aan het aangrenzende ruilverkavelingsgebied Hattem-Wezep. In totaal is dan ook slechts 32 ha, dat is iets meer dan 1% van de totale oppervlakte cultuurgrond, in gebruik bij niet-agrariërs.

§ 2. Bedrijfsgroottestructuur (Bijlage 4)

Het gebied wordt gekenmerkt door het sterk overheersende grote en middelgrote bedrijf. Het kleine bedrijf is zwak vertegenwoordigd en dan nog voor een belangrijk deel in de beroepsgroepen B, C en D (tabel 4).

Tabel 4

BEDRIJFSGROOTTESTRUCTUUR

	Aantal grondgebruikers					
	landbouwers			overige grondgebruikers		totaal
	A	B	A+B	C	D	
1 - 5 ha	1	2	3	3	11	17
5 - 10 ha	25	6	31	2	3	36
10 - 15 ha	37	2	39	1	-	40
15 - 20 ha	27	-	27	-	-	27
20 - 25 ha	27	-	27	-	-	27
≥ 25 ha	29	-	29	-	-	29
Alle grootteklassen	146	10	156	6	14	176

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

Hieruit is het ook verklaarbaar, dat de gemiddelde bedrijfsoppervlakte bepaald hoog is te noemen (16,2 ha). In tabel 5 is de gemiddelde bedrijfsgrootte voor de verschillende categorieën grondgebruikers opgenomen.

Tabel 5

GEMIDDELDE BEDRIJFSOPPERVLAKTE

Beroepsgroepen	Gemiddelde bedrijfs- oppervlakte in ha
A + B	17,8
C	5,3
D	3,5
Alle groepen	16,2

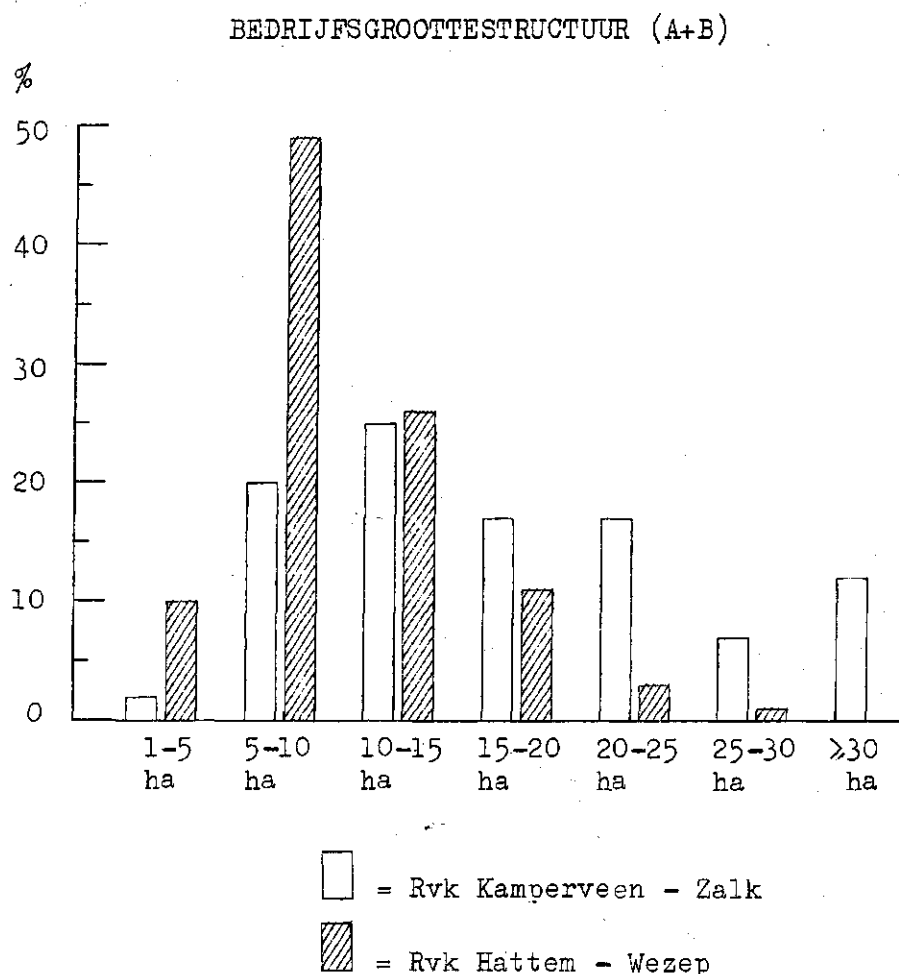
Bron: Cultuurtechnische Dienst.

Hoewel het zeer grote bedrijf niet in het ruilverkavelingsgebied voorkomt, zijn er toch nog 18 bedrijven groter dan 30 ha en 5 met meer dan 40 ha.

De bedrijfsgroottestructuur heeft dan ook een geheel ander karakter dan in het aangrenzende gebied van de ruilverkaveling Hattem-Wezep. Dit wordt duidelijk weergegeven door grafiek 1.

Grafiek 1

Het grote verschil in de bedrijfsgroottestructuur wordt ook goed getypeerd door het aantal bedrijven van 1 - 10 ha dat voorkomt per 1000 ha cultuurgrond. Voor het gebied Hattem-Wezep bleek dit kengetal 58 te bedragen. In Kamperveen-Zalk daarentegen waren er slechts 12 van deze bedrijven per 1000 ha cultuurgrond.

Bij een eventuele vergelijking van gegevens tussen deze twee gebieden zal men in de meeste gevallen geen gebruik kunnen maken van het gemiddelde voor alle bedrijven. In vrijwel alle gevallen zal de vergelijking slechts binnen de grenzen van de grootteklassen zin hebben.

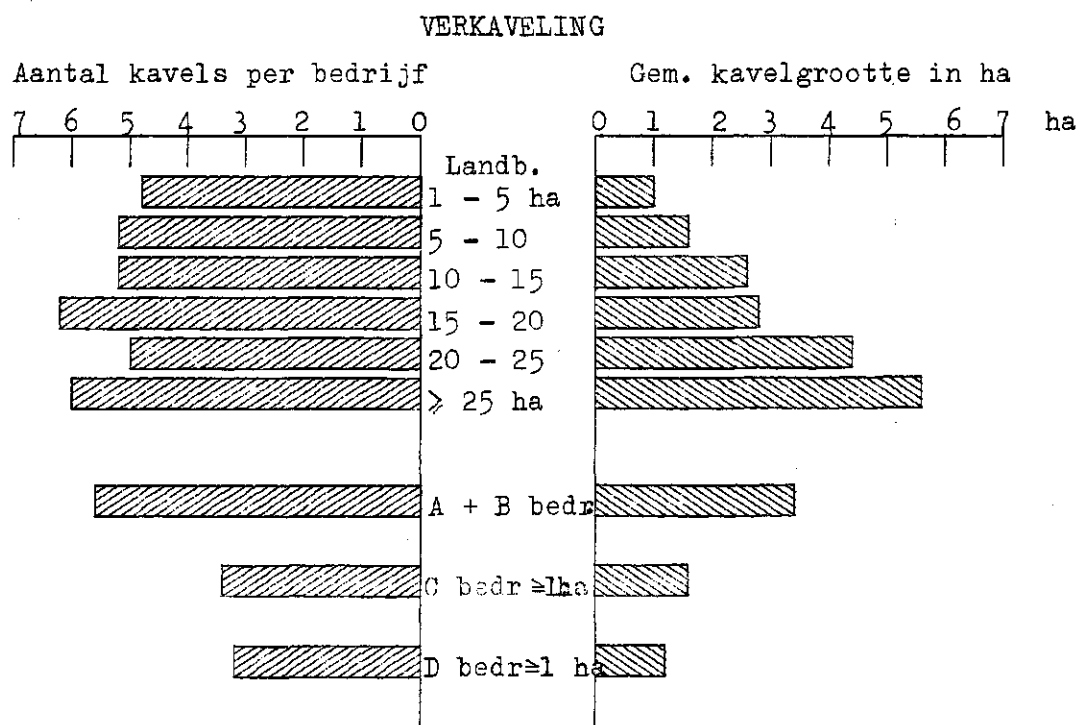
§ 3. Verkaveling (Bijlagen 5, 6 en 7)

De verkavelingstoestand in het ruilverkavelingsgebied wijkt enigszins af van het "gewone" beeld. Zo tellen de bedrijven in alle grootteklassen gemiddeld vrijwel evenveel kavels. Het spreekt vanzelf dat hierdoor de gemiddelde kavelgrootte vrijwel rechtevenredig toeneemt met de bedrijfsoppervlakte (grafiek 2).

Ook de spreiding rondom het gemiddelde aantal kavels per bedrijf binnen de grootteklassen is betrekkelijk gering.

De bedrijven van C- en D-grondgebruikers blijken minder kavels te hebben dan de A- en B-bedrijven van dezelfde grootte. Zij hebben dan ook wat grotere kavels.

Grafiek 2

De kavels in eigendom zijn over de gehele linie gemiddeld groter dan de gepachte kavels, respectievelijk 3,8 ha en 2,7 ha. Van het totale aantal kavels is bijna 2/3 deel gepacht. Een klein gedeelte, ca. 5% is gedeeltelijk eigendom. Deze kavels, die dus ten dele eigendom en ten dele gepacht zijn, hebben dooreengenomen een vrijwel twee keer zo grote oppervlakte als de eigendomskavels. Het betreft hier kennelijk het pachten van een aan een eigen perceel grenzend stuk grond. Ook is het mogelijk dat de gedeelte-eigendom hier van belang is. Het gepachte deel zou bijvoorbeeld van een medeërfgenaar kunnen zijn.

Niet alle bij de in het blok wonende grondgebruikers in exploitatie zijnde cultuurgrond ligt in het blok zelf. In totaal 6% van de grond ligt buiten het gebied Kamperveen-Zalk. Hiervan ligt omstreeks 1/3 deel, ca. 60 ha verdeeld over 24 kavels, in de ruilverkaveling Hattem-Wezep.

§ 4. Eigendom en pacht (Bijlagen 8, 9, 10 en 11)

Meer dan de helft der cultuurgrond (58%) wordt gepacht. Er zijn dan ook slechts 21 grondgebruikers, waarvan 15 landbouwers, die alleen eigen grond bewerken.

Het bijpachten speelt wel de belangrijkste rol, want er zijn maar 34 volledige pachtbedrijven. Meer dan de helft hiervan (18) is kleiner dan 15 ha. Hiermee hangt ook samen dat op de bedrijven met meer dan 15 ha omstreeks de helft van de cultuurgrond eigendom is, terwijl dit bij de kleinere bedrijven minder dan een kwart is.

De bedrijven van C- en D-grondgebruikers vormen hierop een uitzondering. De op die bedrijven bewerkte grond is voor omstreeks de helft in eigen bezit, op de D-bedrijven nog iets meer dan de C-bedrijven.

Verreweg het merendeel van de pacht is schriftelijk en veilig. Toch is nog 14% van de gepachte grond onveilig gepacht. Bij de kleine bedrijven komt dit meer voor dan bij de grotere. Bovendien blijkt dit vooral voor te komen bij van landbouwers gepachte grond (10 van de 14%). Hieruit zou men kunnen afleiden, dat de onveilige pacht vooral voorkomt bij de kleinere bedrijven, waar men los land bijpacht van collega's.

Het grootste deel van de verpachte grond is van overheid en instellingen (28%) en van niet-agrariërs (32%). Vele ervan zijn gevestigd in Kampen, zoals de "Verenigde Gasthuizen", Diaconie der Hervormde Gemeente en de Weeshuizen, terwijl o.m. ook de Zandberg-stichting ('s-Gravenhage) nogal wat grond in het ruilverkavelingsgebied Kamperveen-Zalk in bezit heeft.

Uit de bijlage 11 blijkt dat een zeer groot deel van de door grondgebruikers verpachte grond in bezit is van een beperkte groep. Het is de groep bedrijfshoofden uit de grootteklasse van ≥ 25 ha en de groep van de C- en D-grondgebruikers (vooral de laatste). Tezamen verpachten zij 157 van de 186 ha. Hiervan neemt de groep D-bedrijfshoofden meer dan een derde deel voor zijn rekening.

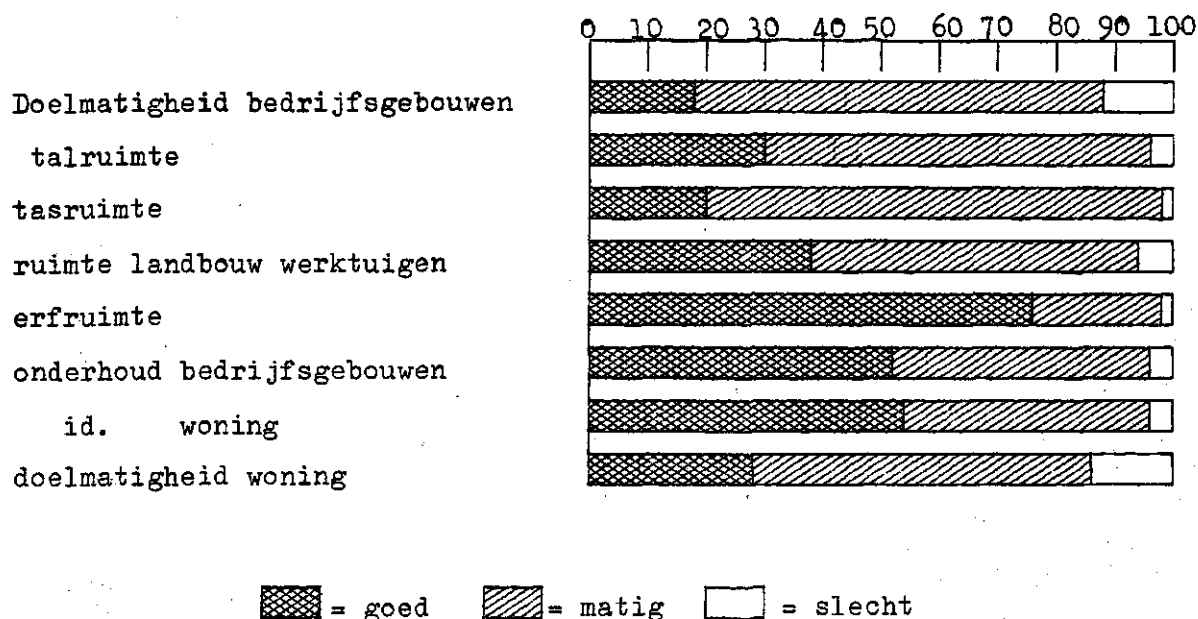
§ 5. Bedrijfsgebouwen en woningen (Bijlagen 12, 13, 14 en 15)

Verreweg het grootste deel (77%) van de bedrijfsgebouwen en de woningen is in eigendom bij de gebruikers zelf. Zo hebben vrijwel alle grondgebruikers die grond in eigendom hebben ook eigen bedrijfsgebouwen (vergeleijk bijlage 8 met bijlage 12).

In grafiek 3 wordt een overzicht gegeven van de doelmatigheid en onderhoudstoestand van en de ruimte in de bedrijfsgebouwen en de woning.

BEDRIJFSGEBOUWEN EN WONING

Percentage der landbouwbedrijven waarvan:

Bron: Cultuurtechnische Dienst

In de grafiek komt tot uiting dat de beoordeling "matig" de boven-
toon voert, gevolgt door "goed" en dat de beoordeling "slecht" niet vaak
behoefde te worden uitgesproken.

De grotere bedrijven lagen in het algemeen wat gunstiger in de be-
oordeling dan de kleinere, maar in alle grootteklassen werd weleens een
"slechte" doelmatigheid aangetroffen.

De doelmatigheid en de onderhoudstoestand van de woningen zijn in het
algemeen iets beter dan die van de bedrijfsgebouwen. Van een ideale situ-
atie is echter bepaald nog geen sprake, hetgeen overigens moeilijk kan
worden verwacht.

§ 6. Openbare nutsvoorzieningen (Bijlage 16)

Op één na, zijn alle bedrijven aangesloten op het elektriciteits-
net. Van deze bedrijven beschikte 2/3 deel bovendien over krachtstroom.

Een zeer groot deel van de landbouwers, nl. 59%, heeft een telefoon-
aansluiting op het bedrijf.

De situatie ten aanzien van de watervoorziening is aanmerkelijk on-
gunstiger. Volgens de registratiegegevens van de Cultuurtechnische Dienst
levert de Waterleidingmaatschappij slechts op 82 van de 156 landbouwbe-
drijven water.

Anderzijds blijken er, wederom volgens de registratiegegevens van de Cultuurtechnische Dienst, op 134 bedrijven drinkwaterbakjes in de stallen aanwezig te zijn. Aangezien deze bakjes pas zin hebben indien een waterleiding aanwezig is, kan men hieruit afleiden dat op ten minste 52 bedrijven een eigen drinkwaterinstallatie aanwezig is. Uit deze gegevens is echter niet op te maken hoeveel bedrijven zijn verstoken van stromend (leiding)water.

HOOFDSTUK III

DE LANDBOEWBEDRIJVEN

§ 1. Bedrijfstype en grondgebruik (Bijlage 17)

Van de totale oppervlakte cultuurgrond die bij de landbouwers (A+B-bedrijven) in gebruik is, is slechts 3% bouwland. Het ruilverkavelingsgebied ligt in een typische weidebouwstreek.

Er komen nog enkele boomgaarden voor, tezamen ruim 10 ha, maar dat is voor het gebied als zodanig van weinig betekenis.

De grote en kleine bedrijven hebben dooreengenoemen, op een enkel groot bedrijf na, alle vrijwel dezelfde oppervlakte bouwland. Daardoor ligt het percentage bouwland op de kleine bedrijven hoger (8%) dan op de grotere (1%). Hiermee in overeenstemming hebben de bedrijven van de C- en D-grondgebruikers gemiddeld een iets hoger percentage bouwland.

§ 2. Veehouderij (Bijlagen 18 t/m 23)

a. Rundvee

In de bijlagen is gedetailleerd aangegeven hoe de rundveestapel is opgebouwd. In tabel 6 zijn een aantal kengetallen uit de bijlagen overgenomen en vergeleken met dezelfde kengetallen uit het aangrenzende ruilverkavelingsgebied Hattem-Wezep.

Tabel 6

DE RUNDVEEHOUDERIJ (A+B)

	Melkkoeien per 100 ha cultuurgrond		Gem. aantal melkkoeien per bedrijf	
	rvk. Kamperv.-Zalk	rvk. Hattem-Wezep	rvk. Kamperv.-Zalk	rvk. Hattem-Wezep
1 - 5 ha	104	115	4,3	4,2
5 - 10 ha	116	114	9,1	8,8
10 - 15 ha	108	108	13,6	12,8
15 - 20 ha	97	101	16,8	17,2
20 - 25 ha	93	91	20,6	20,1
≥ 25 ha	94	91	31,7	24,5
Alle landbouw- bedrijven	99	107	17,6	10,9

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

In feite is er weinig of geen verschil tussen beide gebieden, waar het de veedichtheid betreft. Het hogere cijfer voor het gemiddelde van alle landbouwbedrijven in het gebied Hattem-Wezep is ontstaan doordat er in dit gebied meer kleine bedrijven aanwezig zijn. En, zoals blijkt uit de tabel, op kleinere bedrijven houdt men meer melkkoeien per ha dan op grotere bedrijven.

Indien de veedichtheid wordt uitgedrukt als het aantal melkkoeien per 100 ha grasland (bijlage 18), dan blijken er in Hattem-Wezep 19 stuks melkvee méér per 100 ha te worden aangehouden dan in Kamperveen-Zalk. Dit is het gevolg van de grotere oppervlakte bouwland (voedergrassen) die in Hattem-Wezep aanwezig is.

In Kamperveen-Zalk zijn slechts 24 bedrijven die minder dan 10 stuks melkvee houden. Het aantal pinken en kalveren is aan de lage kant.

Uit de gegevens van de Melkcontroledienst blijkt dat de melkproductie in Kamperveen vrijwel steeds, zowel wat kilogram-opbrengst als wat vetgehalte betreft, behoorlijk boven het gemiddelde voor Overijssel ligt. In Zalk beweegt de produktie zich, zowel wat kilo's als wat het vet betreft, ongeveer op hetzelfde niveau als de gehele provincie.

De stallen voor melkvee laten in het ruilverkavelingsgebied nog alle ruimte voor uitbreiding van de melkveestapel. Op 133 bedrijven is de stalruimte onderbezet, op 61 ervan zijn de stallen zelfs voor minder dan 75% bezet! Anderzijds is er op 9 bedrijven sprake van een zekere overbezetting wat de stalruimte betreft, meestal echter met niet meer dan 10%.

b. Varkens en kippen

De varkens- en kippenhouderij heeft in het ruilverkavelingsgebied Kamperveen-Zalk evenals in de meeste weidegebieden weinig te betekenen.

Zo houden 44 bedrijven er fokzeugen op na. Slechts $\frac{1}{4}$ deel daarvan houdt 5 of meer fokzeugen. Van de 23 bedrijven met mestvarkens houden er 7 meer dan 10 mestvarkens, waarvan er slechts één meer dan 100 varkens mest.

De kippenhouderij vertoont een soortgelijk beeld, want al zijn er 97 bedrijven met kippen, er zijn slechts 7 bedrijven met meer dan 100 kippen, waaronder er dan nog 3 zijn met meer dan 500 kippen.

Hoewel deze takken van het bedrijf voor bepaalde bedrijven van een niet te verwaarlozen betekenis zijn, hebben de varkens- en kippenhouderij voor het gebied als zodanig weinig betekenis. Overigens is het opmerkelijk dat de grotere eenheden vooral voorkomen op bedrijven in de grootteklasse van 10 - 15 ha.

§ 3. Mechanisatie en loonwerk (Bijlagen 24 t/m 26)

De veehouderij in Kamperveen-Zalk is vrij sterk gemechaniseerd en gemotoriseerd. Op ongeveer $\frac{2}{3}$ deel van de bedrijven van 10 ha en groter is een trekker aanwezig. Toch is het werkpaard een nog veel voorkomende bron van trekkracht. Behalve 67 bedrijven met uitsluitend paarden hebben ook nog 11 bedrijven met een trekker paarden op het bedrijf.

Er zijn slechts 3 landbouwbedrijven zonder paard of trekker. Zij behoren alle tot de categorie kleine bedrijven.

Bij de "overige grondgebruikers" zijn meer bedrijven zonder eigen trekkracht, nl. een derde deel van de C-bedrijven en 8 van de 14 D-bedrijven. Bij de D-bedrijven zal in veel gevallen eigen trekkracht overbodig zijn, doordat een zoon daarover zal kunnen beschikken.

Tabel 7.

BEDRIJVEN MET MELKMACHINES

Aantal melkoeien per bedrijf:	Percentage bedrijven met melkmachines	
	landbouwers	overige grondgebruikers
< 10	-	7
10 - 19	38	-
20 - 29	86	-
≥ 30	94	-
Alle bedrijven	49	6
Alle bedrijven met ≥ 7 melkkoeien	51	25

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

Op omstreeks de helft van de bedrijven wordt machinaal gemolken (tabel 7). Voor zover het de bedrijven met 20 of meer koeien betreft, komt dit ongeveer overeen met de landelijke cijfers. Voor de bedrijven met 10 - 19 stuks melkvee ligt het landelijke gemiddelde echter aanmerkelijk hoger. Reeds 3 jaar geleden (1960) was dit namelijk al 44%, terwijl dit thans in het ruilverkavelingsgebied nog slechts 38% bedraagt.

Een transporteur is volgens de huidige opvattingen een werktuig dat op weidebedrijven onmisbaar is. Vrijwel alle bedrijven van 10 ha en groter en de helft van de bedrijven van 5 - 10 ha blijken inderdaad uitgerust te zijn met een transporteur.

Slechts weinig bedrijven hebben een eigen stalmestverspreider. De meeste bedrijfshoofden geven er wel de voorkeur aan de mest machinaal verspreid te krijgen. Dit blijkt uit het feit dat de loonwerker dit werk op 71 bedrijven voor hen uitvoert.

Overigens wordt slechts in beperkte mate gebruik gemaakt van de diensten van een loonwerker. Het meest nog voor het persen van hooi (28 bedrijven) en het maaien van gras (21 bedrijven).

Verhoudingsgewijs verricht de loonwerker op meer C- en D-bedrijven werk, waar trouwens de werkzaamheden eveneens vrijwel beperkt blijven tot stalmest verspreiden, grasmaaien en hooi persen.

In het ruilverkavelingsgebied komt samenwerking tussen landbouwers in de vorm van een combinatie en/of gedeelde eigendom nauwelijks voor. Het is in feite beperkt tot een tweetal landbouwbedrijven.

§ 4. Arbeidsbezetting (Bijlagen 27 t/m 29)

a. Omvang en samenstelling

Niet iedere arbeidskracht die op een bedrijf werkzaam is, levert een gelijke arbeidsprestatie. Om toch een indruk te kunnen krijgen van de op het bedrijf aanwezige arbeidskracht, worden de medewerkers beoordeeld naar hun vermogen om arbeid te leveren en de tijd dat zij op het bedrijf werken. Zij worden daarbij vergeleken met een man in de volproduktieve leeftijd, die gedurende het gehele jaar, de gehele dag op het bedrijf werkt. Een dergelijke man wordt berekend als een volwaardige arbeidskracht (1 v.a.k.). Bij de omrekening wordt gelet op de leeftijd, duur van meewerken, validiteit en het geslacht van de desbetreffende personen.

De aldus berekende arbeidsbezetting wordt o.m. gebruikt bij de berekening van kengetallen. In tabel 8 is een overzicht gegeven van het aantal ha dat gemiddeld, in de verschillende bedrijfsgrootteklassen, per v.a.k. wordt bewerkt. Ter vergelijking zijn de gegevens van het ruilverkavelingsgebied Hattem-Wezep opgenomen.

Tabel 8

OPPERVLAKTE CULTUURGROND PER V.A.K. (A+B)

Landbouwers	Ha cultuurgrond / mannelijke v.a.k.	
	Kamperveen-Zalk	Hattem-Wezep
1 - 5 ha	5,4	3,7
5 - 10 ha	7,4	7,4
10 - 15 ha	10,6	10,1
15 - 20 ha	13,1	13,3
20 - 25 ha	14,0	14,0
≥ 25 ha	18,1	13,4
Alle landbouwers	13,1	9,0

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

Er bestaat nauwelijks enig verschil tussen de twee gebieden. De afwijkingen komen slechts voor in de kleinste en de grootste grootteklasse die, zoals in hoofdstuk II, § 2, reeds bleek, niet vergelijkbaar zijn. Het algemeen gemiddelde is daardoor uiteraard evenmin vergelijkbaar.

Zoals algemeen voorkomt is het aantal ha per v.a.k. op de grotere bedrijven groter dan op de kleinere. In tabel 9 wordt aangegeven hoeveel v.a.k. gemiddeld per bedrijf en hoeveel stuks melkvee gemiddeld per v.a.k. aanwezig zijn. Dit laatste kengetal is in een veehouderijgebied wellicht een bruikbaar maatstaf voor een eerste indruk van de arbeidsproduktiviteit dan het aantal ha per v.a.k.

Tabel 9

ARBEIDS- EN MELKVEEBEZETTING (A+B)

	Aantal v.a.k. per bedrijf	Aantal stuks melkvee/v.a.k.
1 - 5 ha	0,80	5,4
5 - 10 ha	1,22	7,5
10 - 15 ha	1,43	9,5
15 - 20 ha	1,54	10,9
20 - 25 ha	1,83	11,2
≥ 25 ha	2,27	14,0
Alle landbouwers	1,62	10,9

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

Tussen de grootste en kleinste bedrijven bestaat een aanzienlijk verschil op dit punt; het is echter opmerkelijk dat de grootteklassen van 10 tot 25 ha betrekkelijk geringe verschillen in het aantal koeien per v.a.k. te zien geven.

De arbeid wordt voor 55% geleverd door de bedrijfshoofden en slechts voor 7% door vreemde arbeidskrachten. De zoons leveren, vooral door hun aandeel op de grotere bedrijven, 21% van de arbeid. De "overige mannelijke familieleden" kunnen met 1% vrijwel buiten beschouwing worden gelaten. Door de echtgenoten en de dochters tezamen wordt 16% van de arbeidskracht geleverd.

Het is opmerkelijk dat de vrouwen op de C- en D-bedrijven aanmerkelijk minder meewerken. Op de C-bedrijven wordt het meeste werk gedaan door vreemde arbeidskrachten, maar op de D-bedrijven doet het bedrijfshoofd 71% ervan.

In bijlage 28 is een indeling weergegeven naar arbeidsbezettingstypen. Hierbij is eenvoudigheidshalve het al of niet meewerken van vrouwen buiten beschouwing gelaten, daar dit op bijna alle bedrijven in zekere mate voorkomt.

Op bijna de helft van de bedrijven werkt het bedrijfshoofd alleen! Het bedrijfstype vader + zoon(s) komt eveneens in ruime mate voor, nl. op een derde deel van de bedrijven. Dan werkt nog 16% met vreemd personeel en 4% met "overige mannelijke familieleden".

Bij verscheidene onderzoeken, o.a. bij de onderzoeken van het L.E.I. naar het kleine-boerenvraagstuk op de zandgronden, moest worden geconcludeerd dat het arbeidsbezettingstype "bedrijfshoofd + (schoon)zoon(s)" dooreengenomen tot een zwaardere arbeidsbezetting in v.a.k. (en daarmee veelal tot een lager arbeidseffect) kwam dan het type "bedrijfshoofd + vreemd personeel". Indien men de gegevens van bijlage 28 nader beziet, dan blijkt dit ook hier op te gaan voor zover de bedrijven althans kleiner dan 15 ha zijn. Bij grotere bedrijfsoppervlakte blijkt dit echter juist andersom te zijn; de bedrijven met vreemde arbeidskrachten blijken dan een zwaardere arbeidsbezetting te hebben dan de "gezinsbedrijven".

b. Vreemde arbeidskrachten

Ondanks het voorkomen van vele grote bedrijven, werken er in het ruilverkavelingsgebied slechts 23 vaste arbeiders op landbouwbedrijven en nog 2 op C-bedrijven. Zij werken hoofdzakelijk op bedrijven die groter dan 20 ha zijn, maar er zijn toch nog 2 bedrijven tussen 10 en 15 ha, die een vaste arbeider hebben.

Op 5 bedrijven wordt gebruik gemaakt van de diensten van losse arbeiders.

c. Vrouwenarbeid

In het ruilverkavelingsblok speelt de vrouwenarbeid zeker een rol van betekenis. Er wordt immers 16% van het werk door vrouwen, echtgenoten en dochters verricht. Per bedrijf wordt door hen gemiddeld nog 0,26 v.a.k. geleverd.

Om een indruk te geven van de tijd die door vrouwen op het bedrijf wordt besteed kan hier worden vermeld, dat 0,1 v.a.k. ongeveer overeenkomt met 1 uur werk per dag (door vrouwen).

In tabel 10 is de werkzaamheid van de vrouwen op het bedrijf voor de verschillende grootteklassen weergegeven.

Tabel 10

VROUWENARBEID (A+B)

	Aantal v.a.k. gem. per bedrijf geleverd door	
	echtgenoten	dochters
1 - 5 ha	0,03	-
5 - 10 ha	0,15	0,01
10 - 15 ha	0,22	0,04
15 - 20 ha	0,15	0,06
20 - 25 ha	0,15	0,11
≥ 25 ha	0,15	0,27
Alle landbouwers	0,16	0,10

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

De echtgenoten zijn vrijwel over de gehele linie, uitgezonderd de kleinste bedrijven, ingeschakeld bij de werkzaamheden op het bedrijf. De dochters zijn vooral op de grootste bedrijven belangrijke werkkrachten.

Het feit dat het hier melkveebedrijven betreft, speelt hierbij uiteraard wel een belangrijke rol. Het is opmerkelijk, dat de echtgenoten op de bedrijven van 10 - 15 ha zwaarder zijn belast dan op de andere bedrijven. Vermoedelijk zijn de bedrijfsomvang, fase van de gezinscyclus en het arbeidsbezettingstype daar de oorzaak van.

§ 5. B e d r i j f s v o e r i n g (Bijlage 30)

Voor een inzicht in de wijze waarop de bedrijven worden gevoerd, zijn in bijlage 30 een aantal gegevens opgenomen die daarvoor van betekenis zijn.

Er zijn vrij veel bedrijven die een systeem van hooiventilatie toepassen. Ook het aantal bedrijven dat vee inschaart bij anderen is hoog te noemen.

De deelneming aan KI. en het Stamboek is zeer beperkt. Opmerkelijk is het lage percentage van de boeren die contact hebben met de Rijkslandbouwvoorlichtingsdienst. Op de grootste bedrijven komt dit maar net boven de helft. Dit daalt dan tot 31% voor de bedrijven van 10 - 15 ha. De bedrijven beneden 10 ha stellen het vrijwel zonder contacten met de Rijkslandbouwvoorlichtingsdienst.

HOOFDSTUK IV

AGRARISCH-SOCIALE ASPECTEN

§ 1. Bedrijfshoofden (Bijlagen 31 t/m 34)

a. Leeftijd

De gemiddelde leeftijd van de landbouwers in Kamperveen-Zalk is, met 50 jaar, aan de hoge kant. In tabel 11 blijkt deze dan ook hoger te zijn dan in het ruilverkavelingsgebied Hattem-Wezep.

Tabel 11

LEEFTIJD BEDRIJFSHOOFDEN (A+B)

	Perc. bedrijfshoofden in de leeftijd van					Gemiddelde leeftijd in jaren
	< 35 jaar	35-44 jaar	45-54 jaar	55-64 jaar	≥ 65 jaar	
Rvk. Kamperveen-Zalk	13	26	29	24	8	50
Rvk. Hattem-Wezep	20	23	25	23	9	47

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

De oorzaak van de gemiddelde hoge leeftijd ligt niet zozeer aan een hoog percentage in de oudste leeftijdsklassen als wel in het geringere aantal jonge (< 35 jaar) bedrijfshoofden.

Op de bedrijven van 5 - 15 ha komen naar verhouding nog de meeste jonge bedrijfshoofden voor. De oude bedrijfshoofden worden vooral op de grotere bedrijven aangetroffen.

Ook voor dit gegeven blijkt de groep bedrijven van 10 - 15 ha min of meer in een uitzonderingspositie te verkeren, ditmaal de "jongere" leeftijdsopbouw en de lagere gemiddelde leeftijd van 46 jaar.

De D-grondgebruikers zijn per definitie ouder (gem. 68 jaar), maar ook de C-grondgebruikers en de landbouwers met minder dan 5 ha cultuurgrond hebben een hoge gemiddelde leeftijd, nl. respectievelijk 58 en 57 jaar.

b. Onderwijs

Omstreeks 62% der bedrijfshoofden heeft agrarisch onderwijs genoten in enigerlei vorm. Dit is, mede gezien de leeftijdsopbouw, een hoog percentage. Omstreeks 2/3 deel van hen volgde alleen cursusonderwijs en slechts een drietal de m.l.s. Het aantal dat de l.l.s. bezocht bleef beperkt tot 32. Over het algemeen hebben meer bedrijfshoofden van de grotere bedrijven agrarisch onderwijs gevolgd dan die van de kleine bedrijven.

c. Lidmaatschap landbouworganisaties

In het ruilverkavelingsgebied is 64% van de boeren "georganiseerd". Gezien de religieuze gezindheid van de bevolking (bijlage 2) wekt het geen verbazing dat de C.B.T.B. 57% van de georganiseerden omvat (37% van de boeren) en de A.B.T.B. slechts 2%. In het gebied blijkt 40% van de georganiseerden te zijn aangesloten bij de O.L.M. Eén boer deelde mee lid te zijn van de "Bond voor bedrijfsvrijheid in de landbouw".

De landbouwers van de grotere bedrijven zijn sterker georganiseerd dan hun collega's van de kleinere bedrijven.

d. Beroepen van de B- en C-grondgebruikers

De helft van de B-grondgebruikers heeft een agrarisch nevenberoep (landarbeider) of een beroep dat direct aan de landbouw verwant is, bijvoorbeeld melkrijder. De overige B-bedrijfshoofden vinden een nevenberoep in de verzorgende sector of als losarbeider.

De hoofdberoepen der C-grondgebruikers geven iets meer variatie te zien en geven blijk van een geringere gebondenheid aan de landbouw.

§ 2. De z o o n s v a n 1 5 j a a r e n o u d e r (Bijlagen 35 en 36)

a. Beroepskeuze

De landbouwers hebben tezamen 147 zoons die 15 jaar of ouder zijn. Van hen werken er 97 (66%) in de landbouw.

Dit algemene gegeven is in tabel 12 nader gedetailleerd naar de leeftijden der boerenzoons.

Tabel 12

BEROEPSKEUZE VAN DE BOERENZOONS (NAAR LEEFTIJD)
(A+B)

	Alle zoons ≥ 15 jaar	Percentage van de zoons		
		in landbouw	buiten landbouw	overigen, w.o. schoolgaand
15 - 19 jaar	44	64	16	20
20 - 24 jaar	28	67	29	4
25 - 34 jaar	43	70	28	2
≥ 35 jaar	16	88	12	-
Leeftijd niet bekend	16	37	26	37
Alle zoons ≥ 15 jaar	147	66	22	12

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

Het verschil in leeftijd heeft weinig invloed gehad op de beroepskeuze. Slechts bij de oudste zoons is een duidelijk groter gedeelte in de landbouw werkzaam.

Van de 20% van de 15 - 19-jarigen die onder "overige" vallen, volgt ongeveer 1/3 deel agrarisch gericht onderwijs, zodat uit deze categorie nog een toevloeiing tot de agrarische beroepsbevolking valt te verwachten. Gezien de leeftijd, zullen er uit de groep 15 - 19-jarigen in de landbouw zeker nog een aantal een ander beroep kiezen. De orde van grootte van het aantal dat in de landbouw werkt zal echter waarschijnlijk wel ongeveer gelijk zijn of worden aan die van de oudere boerenzoons.

Het is een algemeen bekend verschijnsel dat het percentage van de boerenzoons, dat in de landbouw werkt, varieert en gewoonlijk een positieve correlatie vertoont met de bedrijfsgrootte. In tabel 13 is daarom de beroepskeuze van de zoons weergegeven naar de bedrijfsgrootteklassen van de vaders.

Tabel 13

BEROEPSKEUZE VAN DE BOERENZOONS (NAAR GROOTTEKLASSE) (A+B)

	Alle zoons ≥ 15 jaar	Percentage van de zoons		
		in landbouw	buiten landbouw	overigen, w.o. schoolgaand
1 - 5 ha	1	-	100	-
5 - 10 ha	19	53	42	5
10 - 15 ha	30	63	27	10
15 - 20 ha	35	60	20	20
20 - 25 ha	29	83	17	-
≥ 25 ha	33	70	12	18
Alle zoons ≥ 15 jaar	147	66	22	12

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

Hoewel deze cijfers onregelmatigheden vertonen in verband met het ontbreken van gegevens over het beroep van enkele zoons, vooral in de groep 15 - 20 ha, staat het echter wel vast, dat het percentage van de zoons die buiten de landbouw werken, op de grootste bedrijven het laagst is. Vrij veel zoons van grote boeren studeren.

Men kan een nog betere indruk verkrijgen van het aantal zoons dat in de landbouw werkt, door na te gaan hoe het aantal zoons per bedrijf ligt. Bij een groot aantal zoons per bedrijf zal er normaal gesproken een kleiner deel op het bedrijf of in de landbouw (kunnen) blijven dan bij een kleiner aantal zoons per bedrijf (tabel 14).

Tabel 14

AANTALLEN ZOONS PER BEDRIJF (A+B)

	Gemiddeld aantal zoons van 15 jaar e.o. per bedrijf		
	alle zoons	werkzaam in de landbouw	
		alle zoons	niet-zelfstandigen
1 - 5 ha	0,33	-	-
5 - 10 ha	0,61	0,32	0,29
10 - 15 ha	0,77	0,49	0,33
15 - 20 ha	1,30	0,78	0,52
20 - 25 ha	1,07	0,89	0,63
≥ 25 ha	1,14	0,79	0,66
Alle bedrijven	0,94	0,62	0,46

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

Het is opmerkelijk dat het aantal zoons van 15 jaar en ouder op de kleinere bedrijven lager is dan op de grotere bedrijven. De verklaring hiervoor kan ten dele worden gevonden bij de leeftijdsopbouw van de bedrijfshoofden. Op de bedrijven < 15 ha bleken de bedrijfshoofden gemiddeld jonger te zijn dan op de grotere bedrijven. Daardoor is het aantal zoons dat de 15 jaar is gepasseerd, beperkt gebleven. Er kunnen uiteraard nog "voldoende" zoons beneden 15 jaar aanwezig zijn, daarvan zijn echter geen gegevens beschikbaar. Een tweede factor die van belang kan zijn, is het feit dat op de kleinere bedrijven over het algemeen meer bedrijfshoofden zonder kinderen worden aangetroffen dan op de grotere bedrijven.

Wat echter het meest spreekt uit deze groepering van verhoudingsgetallen is wel dat het aantal boerenzoons dat niet zelfstandig in de landbouw werkt, ongeacht wisselingen in het totale aantal zoons per bedrijf, een zeer sterke positieve correlatie vertoont met de bedrijfsgrootte.

b. De kans om zelfstandig te worden

Het is van belang te weten hoe het staat met de kansen van de in de landbouw werkende zoons om zelfstandig te worden in het eigen (beperkte) gebied, hier dus het ruilverkavelingsgebied Kamperveen-Zalk.

Uit de leeftijdsopbouw, zowel van de bedrijfshoofden als van de zoons, is wel gebleken dat men in het algemeen niet op jonge leeftijd zelfstandig wordt. Naar schatting (exacte gegevens zijn niet beschikbaar) zal de bedrijfsaanvaarding gemiddeld in het 32e levensjaar plaatshebben.

Hoewel de groepbedrijfshoofden gemiddeld een vrij hoge leeftijd heeft, is het aantal werkelijk oude bedrijfshoofden (≥ 65 jaar) toch beperkt (8%). Wij kunnen dan ook de leeftijd van overdracht van het bedrijf schatten op gemiddeld 65 jaar. Dit betekent dat gemiddeld per jaar $\frac{1}{33}$ deel van de bedrijven vrijkomt voor gemiddeld $\frac{1}{17}$ deel van de potentiële opvolgers, de niet zelfstandig in de landbouw werkende zoons van 15 jaar en ouder. Wanneer er dus $\frac{1}{33} = 0,52$ zoons per be-

$\frac{1}{17}$

drijf niet zelfstandig in de landbouw werken, dan bestaat er (theoretisch) een evenwichtssituatie; voor ieder vrijkomend bedrijf is er dan één opvolger.

Dit cijfer blijkt echter (tabel 14) 0,46 te bedragen. Er zijn dus minder potentiële opvolgers beschikbaar dan waarvoor bij de thans bestaande verhoudingen plaats is. In dat geval verschuift de evenwichtssituatie automatisch volgens de gebruikelijke lijnen; minder bedrijven en/of de opvolgers hoeven minder lang te wachten en/of het bedrijfs-hoofd blijft langer op het bedrijf.

Aangenomen dat het aantal bedrijven en de periode waarover de huidige bedrijfshoofden zelfstandig blijven niet veranderen, zal de "onderbezetting" 0,46 potentiële opvolgers per bedrijf kunnen leiden tot een verkorting van de wachtperiode van 17 tot ca. 15 jaar. In dat geval zal men dus gemiddeld op 30-jarige leeftijd zelfstandig kunnen worden.

c. Onderwijs

Van de 147 boerenzoons van ≥ 15 jaar is van 19 niet bekend of zij voortgezet onderwijs hebben gevolgd. Van de overigen hebben er slechts 26 (ca. 20%) geen voortgezet onderwijs. Van hen werken er 18 in de landbouw.

Er zijn 68 zoons die niet zelfstandig in de landbouw werken, van wie het gevolgde voortgezet onderwijs bekend is; 51 van hen volgden agrarisch onderwijs (waarvan 49 met dagonderwijs) en één jongen bezocht de l.t.s.

Hoewel niet ideaal, kan toch worden gesteld dat een hoog percentage van de boerenzoons in de landbouw goed vakonderwijs ontvangt of heeft ontvangen.

Van de 33 buiten de landbouw werkende zoons hebben er 8 nog agrarisch dagonderwijs gevolgd, terwijl 12 van hen meer doelgericht onderwijs, hetzij vakonderricht hebben ontvangen.

d. Zoons van C- en D-grondgebruikers

Er bestaat een merkwaardige overeenkomst in de beroepskeuze van de in de landbouw werkende zoons van de C-grondgebruikers (4 van de 9 zoons) en hun vaders. Drie van hen werken namelijk gedeeltelijk in en gedeeltelijk buiten de landbouw!

Slechts 6 zoons (van de 22) van D-grondgebruikers werkten in de landbouw. Van hen hebben er 4 een eigen bedrijf, deze genoten allen (op één na) landbouwonderwijs.

§ 3. B e d r i j f s o p v o l g i n g (Bijlage 37)

Tijdens de registratie door de Cultuurtechnische Dienst zijn aan de grondgebruikers een aantal vragen gesteld over de bedrijfsopvolging. De bedoeling daarvan was enig inzicht te verkrijgen in de gedachten die over dit onderwerp bij de betrokkenen bestaan. In bijlage 37 zijn de resultaten daarvan in tabelvorm weergegeven.

Aangezien mag worden aangenomen dat het merendeel van de bedrijfshoofden van 50 jaar en ouder binnen 15 jaar het bedrijf zal overdragen, is aan deze categorie speciale aandacht besteed.

Van de 72 landbouwers die in deze groep voorkomen, gaven er 23 geen antwoord op de vraag of er al een opvolger was aangewezen. Van de overigen was dit bij 38 wel en bij 11 gevallen (nog) niet gebeurd. Het merendeel van de aangewezen opvolgers was tussen de 20 en 30 jaar. Een tweetal toekomstige opvolgers was nog geen 15 jaar.

Verreweg de meeste aangewezen opvolgers (79%) hebben agrarisch onderwijs genoten. Dit komt vrij nauwkeurig overeen met het percentage met agrarisch onderwijs van alle niet zelfstandig in de landbouw werkende zoons (75%). Er is in dit opzicht dus geen sprake van een selectie.

Bij de C-bedrijven is er slechts één waar geen opvolger was aangewezen, overigens gaf slechts de helft van de C-bedrijfshoofden antwoord op deze vragen.

Op de D-bedrijven zijn er naar verhouding uiteraard veel zonder aangewezen opvolger (6 van de 14). De aangewezen opvolgers waren bijna allen 30 jaar of ouder.

Alleen bij de C- en D-grondgebruikers kwam het voor dat zij meer dan één opvolger aanwezen (2 gevallen).

§ 4. V e r p l a a t s i n g e n v e r g r o t i n g (Bijlage 38)

Bij de verzameling van de gegevens door de Cultuurtechnische Dienst werd ook geïnformeerd naar de belangstelling bij de grondgebruikers voor vergroting en/of verplaatsing van het bedrijf. Op één enkel twijfelgeval na, had geen van de C- en D-bedrijfshoofden interesse voor vergroting of verplaatsing, een vrij duidelijke uitspraak dus voor deze categorieën.

Bij de landbouwers lag dit geheel anders. Vooral voor vergroting van het bedrijf bestaat veel belangstelling, nl. op 83 van de 153 bedrijven waarvan deze gegevens bekend zijn. De bedrijven van 5 - 20 ha staan hierbij wel vooraan.

Verplaatsing binnen het blok heeft meer belangstelling (42) dan verplaatsing naar de IJsselmeerpolders (25). Deze laatste zijn echter nog weer meer in trek dan andere domeingronden (17). Twijfel omtrent verplaatsing wordt vooral aangetroffen op de bedrijven van 5 - 20 ha.

Aan de antwoorden op deze vragen mag men nog geen al te grote waarde toekennen. Men kan immers in het algemeen de consequenties nog niet overzien en is niet voldoende bekend met de mogelijkheden. Bovendien is men door het antwoord dat wordt gegeven geenszins gebonden.

Ondanks deze beperkingen kan worden opgemerkt, dat in het ruilverkavelingsgebied Kamperveen-Zalk veel belangstelling bestaat voor vergroting van de bedrijven. Ook voor verplaatsing van het bedrijf is een ruime belangstelling aanwezig.

SAMENVATTING

1. De omvang van de bevolking van het ruilverkavelingsgebied is tussen 1947 en 1960 vrijwel niet veranderd (+ 3%). Het aantal woningen steeg echter zowel in de kernen (+ 17%) als daar buiten (+ 4%).
De beroepsbevolking werkt voor 2/3 deel in de landbouw. Van de overigen pendelt 2/3 deel, voornamelijk op Kampen en Zwolle.
2. In het blok hebben het grote en het middelgrote bedrijf de overhand. De gemiddelde oppervlakte van de bedrijven van landbouwers is 17,8 ha.
3. Het aantal kavels is in alle grootteklassen vrijwel gelijk ($5\frac{1}{2}$ per bedrijf). Voor de kleinere bedrijven is de kavelgrootte kleiner dan voor de grotere; gemiddeld bedraagt deze 3,3 ha.
4. Er zijn 34 volledige pachtbedrijven en 21 bedrijven waarop alle in gebruik zijnde grond eigendom is. Meer dan de helft van de cultuurgrond wordt gepacht. Hiervan is 14% onveilige pacht.
5. Alle bedrijven, op één na, hebben de beschikking over elektriciteit. Slechts 82 van de 156 bedrijven zijn aangesloten op het waterleidingnet.
6. Het blok ligt in een typisch weidegebied, er is slechts 3% bouwland. Bij de veebezetting spelen de varkens- en de kippenhouderij slechts op enkele bedrijven een rol van betekenis. De melkveehouderij is verreweg het belangrijkste. Er worden gemiddeld 17,6 stuks melkvee gehouden per bedrijf.
7. Er zijn iets meer bedrijven met trekkers dan met paarden en op ongeveer de helft van de bedrijven wordt machinaal gemolken.
8. Er wordt een beperkt gebruik gemaakt van de diensten van loonwerkers. Het betreft hoofdzakelijk werkzaamheden als stalmest verspreiden, hooi persen en grasmaaien.
9. Op bijna de helft van de bedrijven werkt alleen het bedrijfshoofd, al dan niet bijgestaan door zijn vrouw. Op 16 bedrijven wordt met vreemd personeel gewerkt. Gemiddeld zijn er per bedrijf 1,62 v.a.k. aanwezig. Hiervan worden er 0,26 v.a.k. geleverd door de echtgenoten en dochters. Per v.a.k. worden 10,9 stuks melkvee gehouden.
10. In het gebied werken 25 vaste landarbeiders, waarvan 2 op C-bedrijven. Op 5 bedrijven werkt men met losse arbeiders.
11. Op vrijwel alle bedrijven werkt de echtgenote mee, zij het in beperkte mate. Op de bedrijven van 10 - 15 ha werkt zij meer uren per dag op het bedrijf dan op de andere bedrijven. Hoe groter het bedrijf, hoe meer de dochters meewerken.
12. Het contact met de Rijkslandbouwvoorlichtingsdienst en de deelneming aan K.I. en het Stamboek zijn beperkt.
13. De leeftijdsopbouw van de bedrijfshoofden is "oud"; er zijn dus relatief weinig jonge bedrijfshoofden. Op de bedrijven van 5 - 15 ha zijn de bedrijfshoofden naar verhouding jonger dan op de grote bedrijven.

14. In totaal ontving 2/3 deel van de bedrijfshoofden agrarisch onderwijs, voornamelijk cursusonderwijs. Het agrarische onderwijs werd verhoudingsgewijs door meer bedrijfshoofden van grote dan van kleine bedrijven gevolgd.
15. De landbouworganisaties tellen 64% van de boeren uit het blok onder hun leden. De C.B.T.B. heeft de grootste afdeling (57%), gevolgd door de O.L.M. (40%).
16. Twee derdedeel van de boerenzoons van 15 jaar en ouder werkt in de landbouw. Er is in de beroepskeuze, mede gelet op de schoolgaanden, weinig verschil tussen de leeftijdsklassen. Het aantal niet zelfstandig in de landbouw werkende zoons (de zogenaamde potentiële opvolgers) stijgt met de bedrijfsgrootte.
17. Wat betreft de opvolgingssituatie kan men stellen dat bij gelijkblijvende overige omstandigheden de boerenzoons in de komende periode tot 2 jaar korter zullen behoeven te wachten op een eigen bedrijf.
18. Van de niet zelfstandig in de landbouw werkende zoons heeft 75% agrarisch onderwijs gevolgd, op twee gevallen na was dit steeds dagonderwijs.
19. Van de 72 bedrijven waar de overdracht binnen 15 jaar kan worden verwacht (bedrijfshoofd 50 jaar of ouder) was op ruim de helft een opvolger aangewezen en in 11 gevallen (nog) niet. De anderen gaven geen antwoord.
20. Er bestaat in het ruilverkavelingsgebied Kampervveen-Zalk veel belangstelling voor vergroting van de bedrijven. Ook verplaatsing van de bedrijven, vooral naar de IJsselmeerpolders, heeft een ruime aandacht.

Bijlage 1

WONINGEN

		Aantal woningen		Index 1960 voor aantal woningen (1947 = 100)	Aantal woningen met >1 huishouden	
		1947	1960		1947	1960
Kamperveen	Hoogeweg	30	34		5	1
	Zuideinde	45	52		5	4
	verspreide woningen	6	7		-	-
	totaal	81	93	115	10	5
Zalk	kern Zalk	83	90		1	-
	verspreide woningen	47	47		6	4
	totaal	130	137	105	7	4
De Zande	kern De Zande	26	39		2	-
	verspreide woningen	39	42		2	1
	totaal	65	81	125	4	1
Kamperveen- Zalk	kernen	184	215	117	13	5
	verspreide woningen	92	96	104	8	5
	totaal	276	311	113	21	10

Bronnen: C.B.S., Volks- en beroepstelling 1947 } aangepast en
 Algemene volkstelling 1960 } gecorrigeerd

Bijlage 2

ENIGE GEGEVENS PER WIJK

Gemeente IJsselmuiden	To- taal	W i j k			
		Hooge- weg	Zuid- einde	Zalk	verspreide huizen
Bevolking totaal	1337	168	250	344	575
Perc. R.-K.	2	-	-	-	3
Perc. N.H.	61	86	38	55	70
Perc. Ger.	33	14	43	44	27
Perc. overige kerkgenootschappen	4	-	19	1	0
Perc. geen kerkgenootschap	0	-	0	-	0
Mannelijke beroepsbevolking totaal	401	44	75	107	175
Perc. landbouw	62	66	71	39	71
Perc. nijverheid	24	18	17	37	22
Perc. handel en verkeer	7	2	3	14	4
Perc. overige bedrijfstakken	7	14	9	10	3
Aantal landbouwers	154	18	36	24	76
Aantal landarbeiders					
Aantal woonforenzen	100	11	15	34	40
Aantal boerderijen en tuinderswoningen	165	21	33	31	80

Bron: C.B.S., Algemene volkstelling 1960.

Bijlage 3

VERKIEZINGSUITSLAGEN

	D e Z a n d e				Z a l k			
	Ka- mer 1959	Gemeen- teraad 1962	Prov. Staten 1962	Ka- mer 1963	Ka- mer 1959	Gemeen- teraad 1962	Prov. Staten 1962	Ka- mer 1963
C.V.P.	4	4	6	4	5	5	6	4
P. v.d. A	16		25	14	19		13	4
V.V.D.	13		10	7	15		12	14
A.R.	95	113	86	65	41	37	37	35
J.H.U.	107	85	95	120	91	109	92	86
J.P.N.	2		1	1	-		-	-
S.G.P.	125	121	113	111	57	60	58	67
P.S.P.	1		3	4	-			
Lib. S.P./Ec. Appèl				2				
H.P.V.	18	12	14	16	86	97	96	93
Boeren Partij	5		10	30	4		-	13
Gemeente Belangen	{ V.V.D. + P. v.d. A		23			16		
ongeldig	3	7	4	4	4	-	4	-
Totaal	389	365	367	378	322	324	318	316

Bijlage 4

GEREGISTREERDEN

		Aantal geregistreerd					niet geënkue- teerd
		geënkueerd				to- taal	
		in de beroepsgroep					
		A	B	C	D		
< 1 ha	-	-	-	1	1	11	
1 - 2 ha	-	-	1	5	6	-	
2 - 3 ha	-	-	1	1	2	2	
3 - 4 ha	-	1	-	4	5	-	
4 - 5 ha	1	1	1	1	4	1	
5 - 6 ha	1	-	2	1	4	-	
6 - 7 ha	8	1	-	-	9	-	
7 - 8 ha	6	1	-	1	8	-	
8 - 9 ha	4	3	-	1	8	-	
9 - 10 ha	6	1	-	-	7	-	
10 - 11 ha	7	1	-	-	8	-	
11 - 12 ha	7	-	-	-	7	-	
12 - 13 ha	7	-	-	-	7	-	
13 - 14 ha	8	-	1	-	9	-	
14 - 15 ha	8	1	-	-	9	-	
15 - 16 ha	6	-	-	-	6	-	
16 - 17 ha	6	-	-	-	6	-	
17 - 18 ha	7	-	-	-	7	-	
18 - 19 ha	2	-	-	-	2	-	
19 - 20 ha	6	-	-	-	6	-	
20 - 21 ha	8	-	-	-	8	-	
21 - 22 ha	6	-	-	-	6	-	
22 - 23 ha	4	-	-	-	4	-	
23 - 24 ha	7	-	-	-	7	-	
24 - 25 ha	2	-	-	-	2	-	
25 - 26 ha	2	-	-	-	2	-	
26 - 27 ha	1	-	-	-	1	-	
27 - 28 ha	4	-	-	-	4	-	
28 - 29 ha	3	-	-	-	3	-	
29 - 30 ha	1	-	-	-	1	-	
30 - 31 ha	4	-	-	-	4	-	
31 - 32 ha	1	-	-	-	1	-	
32 - 33 ha	1	-	-	-	1	-	
33 - 34 ha	1	-	-	-	1	-	
34 - 35 ha	2	-	-	-	2	-	
35 - 36 ha	1	-	-	-	1	-	
37 - 38 ha	1	-	-	-	1	-	
38 - 39 ha	1	-	-	-	1	-	
39 - 40 ha	1	-	-	-	1	-	
40 - 41 ha	1	-	-	-	1	-	
41 - 42 ha	1	-	-	-	1	-	
42 - 43 ha	1	-	-	-	1	-	
48 - 49 ha	1	-	-	-	1	-	
63 - 64 ha	1	-	-	-	1	-	
Alle grootteklassen		146	10	6	15	177	14

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

Bijlage 5

VERKAVELING (A)

	A a n t a l b e d r i j v e n													Aant. kavels		Gem. ka- velgroot- te in ha
	to- taal	met kavels												to- taal	gem. per bedrijf	
Landbouwers:		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1 - 5 ha	3	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	14	4,7	0,89
5 - 10 ha	31	2	1	5	5	3	7	4	2	1	-	-	1	161	5,2	1,51
10 - 15 ha	39	-	3	4	8	5	11	5	3	-	-	-	-	200	5,1	2,44
15 - 20 ha	27	-	-	2	5	5	3	3	4	5	-	-	-	167	6,2	2,79
20 - 25 ha	27	3	2	2	4	3	4	6	2	1	-	-	-	135	5,0	4,41
≥ 25 ha	29	-	1	6	2	4	4	3	4	1	3	1	-	175	6,0	5,59
alle landbouwers	156	5	7	20	24	21	30	21	15	8	3	1	1	852	5,5	3,27
Overige grondgebruikers:																
C. < 1 ha	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
≥ 1 ha	6	1	1	1	2	-	1	-	-	-	-	-	-	20	3,3	1,62
totaal	6	1	1	1	2	-	1	-	-	-	-	-	-	20	3,3	1,62
D. < 1 ha	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1,0	0,69
≥ 1 ha	14	3	3	2	2	1	3	-	-	-	-	-	-	46	3,3	1,11
totaal	15	4	3	2	2	1	3	-	-	-	-	-	-	47	3,1	1,10
Alle grondgebruikers	177	10	11	23	28	22	34	21	15	8	3	1	1	919	5,2	3,11

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

Bijlage 6

VERKAVELING (B)

	Aantal kavels				Gem. grootte in ha van kavels			
	to- taal	in eigendom	in eigen- dom/pacht	in pacht	to- taal	in eigendom	in eigen- dom/pacht	in pacht
Landbouwers:								
1 - 5 ha	14	2	-	12	0,9	0,8	-	0,9
5 - 10 ha	161	21	4	136	1,5	2,0	5,4	1,3
10 - 15 ha	200	39	12	149	2,4	2,4	4,8	2,3
15 - 20 ha	167	72	8	87	2,8	3,1	5,4	2,3
20 - 25 ha	135	50	10	75	4,4	4,5	9,6	3,7
≥ 25 ha	175	79	9	87	5,6	5,3	12,8	5,1
alle landbouwers	852	263	43	546	3,3	3,8	7,8	2,7
Ov. grondgebruikers:								
C. < 1 ha	-	-	-	-	-	-	-	-
≥ 1 ha	20	9	-	11	1,6	1,6	-	1,6
totaal	20	9	-	11	1,6	1,6	-	1,6
D. < 1 ha	1	-	-	1	0,7	-	-	0,7
≥ 1 ha	46	16	1	29	1,1	1,8	1,7	0,7
totaal	47	16	1	30	1,1	1,8	1,7	0,7
Alle grondgebruikers	919	288	44	587	3,1	3,6	7,6	2,4

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

Bijlage 7

VERKAVELING (C)

	A a n t a l k a v e l s				Opp. cultuur- grond buiten het ruilverka- lingsblok in ha
	to- taal	in het ruilver- kavelings- blok	buiten het ruil- verkavelingsblok in de rvk. Hattem-Wezep	el- ders	
Landbouwers:					
1 - 5 ha	14	14	-	-	-
5 - 10 ha	161	142	10	9	31
10 - 15 ha	200	186	3	11	32
15 - 20 ha	167	150	2	15	40
20 - 25 ha	135	125	4	6	32
≥ 25 ha	175	165	3	7	32
alle landbouwers	852	782	22	48	167
Overige grondgebruikers:					
C. < 1 ha	-	-	-	-	-
≥ 1 ha	20	19	1	-	0
totaal	20	19	1	-	0
D. < 1 ha	1	1	-	-	-
≥ 1 ha	46	44	1	1	8
totaal	47	45	1	1	8
Alle grondgebruikers	919	846	24	49	175

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

Bijlage 8

EIGENDOM EN PACT

	Aantal grondgebruikers					Opp. cult.- grond in ha	Percentage cultuurgrond	
	to- taal	met cultuurgrond					in eigendom	ge- pacht
		100% in eigendom	≥ 50% in eigendom	> 50% gepacht	100% gepacht			
Landbouwers:								
1 - 5 ha	3	-	-	3	-	12	12	88
5 - 10 ha	31	-	6	16	9	244	20	80
10 - 15 ha	39	1	8	21	9	488	26	74
15 - 20 ha	27	5	10	9	3	466	52	48
20 - 25 ha	27	4	8	9	6	596	45	55
≥ 25 ha	29	5	10	9	5	978	50	50
alle landbouwers	156	15	42	67	32	2784	42	58
Ov. grondgebruikers								
C. < 1 ha	-	-	-	-	-	-	-	-
≥ 1 ha	6	1	3	1	1	32	44	56
totaal	6	1	3	1	1	32	44	56
D. < 1 ha	1	-	-	-	1	1	100	-
≥ 1 ha	14	5	-	9	-	51	56	44
totaal	15	5	-	9	1	52	57	43
Alle grondgebruikers	177	21	45	77	34	2868	43	57

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

Bijlage 9

GEPACHTE GROND

	Opp. gepachte grond in ha	P e r c e n t a g e g r o n d g e p a c h t								
		s c h r i f t e l i j k			m o n d e l i n g			t o t a a l		
		to- taal	vei- lig	on- veilig	to- taal	vei- lig	on- veilig	vei- lig	on- veilig	
andbouwers:										
1 - 5 ha	11	31	31	-	69	38	31	69	31	
5 - 10 ha	195	64	54	10	36	22	14	76	24	
10 - 15 ha	365	83	67	16	17	14	3	82	18	
15 - 20 ha	225	71	66	5	29	19	10	85	15	
20 - 25 ha	329	63	71	4	37	19	6	90	10	
≥ 25 ha	489	81	74	7	19	17	2	91	9	
lle landbouwers	1614	76	68	8	24	18	6	86	14	
v. grondgebruikers:										
C. < 1 ha	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
≥ 1 ha	18	94	94	-	6	5	1	99	1	
totaal	18	94	94	-	6	5	1	99	1	
D. < 1 ha	1	100	100	-	-	-	-	100	-	
≥ 1 ha	22	87	87	-	13	5	8	92	8	
totaal	23	88	88	-	12	4	8	92	8	
lle grondgebruikers	1655	77	69	8	23	17	6	86	14	

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

AARD VAN DE PACHTCONTRACTEN

	Opp. ge- pach- te grond in ha	P e r c e n t a g e g r o n d g e p a c h t v a n											
		land-of tuin- bouwers		(schoon)- ouders		familie		overige parti- culieren		overheid en in- stellingen		overige	
		vei- lig	on- vei- lig	vei- lig	on- vei- lig	vei- lig	on- vei- lig	vei- lig	on- vei- lig	vei- lig	on- vei- lig	vei- lig	on- vei- lig
Landbouwers:													
1 - 5 ha	11	-	30	15	-	8	-	23	1	23	-	-	-
5 - 10 ha	195	1	15	21	-	1	-	35	6	18	1	-	2
10 - 15 ha	365	6	17	17	-	3	-	39	1	17	0	-	-
15 - 20 ha	225	5	6	15	2	7	2	44	4	14	1	-	-
20 - 25 ha	329	8	6	22	-	6	2	21	2	33	-	-	0
≥ 25 ha	489	2	9	17	-	12	-	15	-	45	-	-	0
alle landbouwers	1614	4	10	18	0	7	1	30	2	28	0	-	0
Overige grondgebruikers:													
C. < 1 ha	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
≥ 1 ha	18	6	1	-	-	-	-	81	-	12	-	-	-
totaal	18	6	1	-	-	-	-	81	-	12	-	-	-
D. < 1 ha	1	-	-	-	-	-	-	100	-	-	-	-	-
≥ 1 ha	22	-	5	-	-	-	-	67	3	25	-	-	-
totaal	23	-	5	-	-	-	-	68	3	24	-	-	-
Alle grondgebruikers	1655	4	10	18	0	7	1	30	2	28	0	-	0

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

VERPACHTENDE BEDRIJFSHOOFDEN

	Aantal bedrijfs- hoofden dat grond verpacht	Oppervlakte verpachte grond in ha			
		to- taal	in het ruil- verkavelings- blok	buiten het ruil- verkavelingsblok	
				in de rvk. Hatter-Wezep	el- ders
Landbouwers:					
1 - 5 ha	-	-	-	-	-
5 - 10 ha	1	1	-	1	-
10 - 15 ha	4	3	2	-	1
15 - 20 ha	6	16	12	2	2
20 - 25 ha	5	9	3	-	6
≥ 25 ha	10	84	75	-	9
alle landbouwers	26	113	92	3	18
Overige grondgebruikers:					
C. < 1 ha	-	-	-	-	-
≥ 1 ha	1	7	4	-	3
totaal	1	7	4	-	3
D. < 1 ha	-	-	-	-	-
≥ 1 ha	6	66	63	3	-
totaal	6	66	63	3	-
Alle grondgebruikers	33	186	159	6	21

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

BEDRIJFSGEBOUWEN

	Aan- tal be- drij- ven	Aantal bedrijven met bedrijfsgebouwen											
		to- taal	eigendom/pacht			doelmatigheid				onderhoud			
			ei- gen- dom	pacht	on- be- kend	goed	ma- tig	slecht	on- be- kend	goed	ma- tig	slecht	on- be- ker
Landbouwers:													
1 - 5 ha	3	3	3	-	-	-	1	2	-	-	3	-	-
5 - 10 ha	31	31	21	8	2	3	23	4	1	10	20	-	1
10 - 15 ha	39	39	27	10	2	2	32	5	-	22	14	3	-
15 - 20 ha	27	27	24	3	-	4	20	3	-	12	15	-	-
20 - 25 ha	27	27	22	5	-	7	16	4	-	13	14	-	-
≥ 25 ha	29	29	20	8	1	11	16	2	-	22	6	1	-
-----													
alle landbouwers	156	156	117	34	5	27	108	20	1	79	72	4	1

Overige grondgebruikers:													
C.	< 1 ha	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	≥ 1 ha	6	6	4	1	1	-	6	-	-	1	5	-
	totaal	6	6	4	1	1	-	6	-	-	1	5	-
D.	< 1 ha	1	1	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-
	≥ 1 ha	14	9 ¹⁾	9	-	-	-	7	2	-	8	1	-
	totaal	15	10	9	1	-	-	7	3	-	9	1	-

Alle grondgebruikers	177	172	130	36	6	27	121	23	1	80	86	5	1

1) 5 bedrijven zonder bedrijfsgebouw.

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

Bijlage 13

INRICHTING BEDRIJFSGEBOUWEN

	A a n t a l b e d r i j f s g e b o u w e n												
	to- taal	met stalruimte				met tasruimte				met ruimte land- bouwwerktuigen			
		goed	ma- tig	slecht	onbe- kend	goed	ma- tig	slecht	onbe- kend	goed	ma- tig	slecht	onbe- kend
landbouwers:													
1 - 5 ha	3	-	2	1	-	-	3	-	-	-	3	-	-
5 - 10 ha	31	4	25	1	1	3	26	1	1	3	26	1	1
10 - 15 ha	39	8	28	3	-	4	32	3	-	29	6	4	-
15 - 20 ha	27	7	19	1	-	4	23	-	-	4	22	1	-
20 - 25 ha	27	10	16	1	-	7	19	1	-	8	17	2	-
≥ 25 ha	29	16	13	-	-	11	18	-	-	13	15	1	-
Alle landbouwers	156	45	103	7	1	29	121	5	1	57	89	9	1
overige grondgebruikers:													
< 1 ha	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
≥ 1 ha	6	-	6	-	-	-	6	-	-	1	5	-	-
totaal	6	-	6	-	-	-	6	-	-	1	5	-	-
< 1 ha	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-
≥ 1 ha	9	-	8	1	-	-	8	1	-	-	8	1	-
totaal	10	-	9	1	-	-	9	1	-	-	9	1	-
Alle grondgebruikers	172	45	118	8	1	29	136	6	1	58	103	10	1

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

Bijlage 14

STALINRICHTING EN ERF

	Aantal bedrij- ven met gege- vens	Aant. bedrijven met stallen voorzien v			Aantal bedrijven met					
		mest- gang	voer- goot	drink- water- bakjes	mest- plaat	gier- kel- der	si- lo	erfruimte		
								goed	ma- tig	slecht
Landbouwers:										
1 - 5 ha	3	1	3	2	-	2	-	1	2	-
5 - 10 ha	31	19	30	23	2	26	6	21	8	1
10 - 15 ha	39	30	39	35	12	34	19	27	12	-
15 - 20 ha	27	21	26	23	7	26	16	19	7	1
20 - 25 ha	27	25	27	24	9	26	23	23	4	-
≥ 25 ha	29	28	28	27	14	27	19	26	2	1
alle landbouwers	156	124	153	134	44	141	83	117	35	3
Overige grondgebruikers:										
C. < 1 ha	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
≥ 1 ha	6	6	6	4	-	3	1	3	3	-
totaal	6	6	6	4	-	3	1	3	3	-
D. < 1 ha	1	-	1	1	-	1	-	-	1	-
≥ 1 ha	9	2	9	5	1	8	-	3	6	-
totaal	10	2	10	6	1	9	-	3	7	-
Alle grondgebruikers	172	132	169	144	45	153	84	123	45	3

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

Bijlage 15

WONINGEN VAN GRONDGEBRUIKERS

	Aantal grond- ge- brui- kers	A a n t a l w o n i n g e n											
		to- taal	eigendom/pacht			doelmatigheid				onderhoud			
			ei- gen- dom	pacht	on- be- kend	goed	ma- tig	slecht	on- be- kend	goed	ma- tig	slecht	on- be- kend
ndbouwers:													
1 - 5 ha	3	3	3	-	-	-	-	3	-	-	3	-	-
5 - 10 ha	31	31	22	7	2	10	16	4	1	14	15	1	1
10 - 15 ha	39	39	26	11	2	7	26	6	-	23	13	3	-
15 - 20 ha	27	27	24	3	-	7	17	3	-	14	12	1	-
20 - 25 ha	27	27	21	6	-	9	14	4	-	12	15	-	-
≥ 25 ha	29	29	20	8	1	11	17	1	-	20	9	-	-
le landbouwers	156	156	116	35	5	44	90	21	1	83	67	5	1
erige ondgebruikers:													
< 1 ha	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
≥ 1 ha	6	6	4	1	1	2	4	-	-	2	4	-	-
totaal	6	6	4	1	1	2	4	-	-	2	4	-	-
< 1 ha	1	1	-	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-
≥ 1 ha	14	11 ¹⁾	11	-	-	1	8	2	-	1	9	1	-
totaal	15	12	11	1	-	1	9	2	-	1	10	1	-
le ondgebruikers	177	174	131	37	6	47	103	23	1	86	81	6	1

1) 2 grondgebruikers zijn inwonend; van 1 grondgebruiker geen gegevens.

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

Bijlage 16

NUTSVOORZIENINGEN

	Aantal bedrij- ven	Aantal bedrijven aangesloten op			
		elektriciteitsnet		water- leiding	telefoon
		to- taal	met krachtstroom		
Landbouwers:					
1 - 5 ha	3	3	1	3	1
5 - 10 ha	31	31	12	18	7
10 - 15 ha	39	38	26	21	16
15 - 20 ha	27	27	23	16	22
20 - 25 ha	27	27	19	9	18
≥ 25 ha	29	29	25	15	28
alle landbouwers	156	155	106	82	92
Overige grondgebruikers:					
C. < 1 ha	-	-	-	-	-
≥ 1 ha	6	6	3	6	3
totaal	6	6	3	6	3
D. < 1 ha	1	1	-	-	1
≥ 1 ha	14	13	2	8	1
totaal	15	14	2	8	2
Alle grondgebruikers	177	175	111	96	97

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

Bijlage 17

GRONDGEBRUIK

	Aan- tal be- drij- ven	Oppervlakte cultuurgrond			
		to- taal in ha	waarvan in procenten		
			boomgaard (meerjarig gewas)	bouwland	grasland
Landbouwers:					
1 - 5 ha	3	12	-	8	92
5 - 10 ha	31	244	1	5	94
10 - 15 ha	39	488	1	4	95
15 - 20 ha	27	466	0	1	99
20 - 25 ha	27	596	0	1	99
≥ 25 ha	29	978	0	3	97
alle landbouwers	156	2784	0	3	97
Overige grondgebruikers:					
C. < 1 ha	-	-	-	-	-
≥ 1 ha	6	32	-	3	97
totaal	6	32	-	3	97
D. < 1 ha	1	1	-	-	100
≥ 1 ha	14	51	2	7	91
totaal	15	52	2	7	91
Alle grondgebruikers	177	2868	0	3	97

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

Bijlage 18

RUNDVEESTAPEL

	Aan- tal be- drij- ven	Aantal melkkoeien per		Per 100 melkkoeien		Mest- en weidevee	
		100 ha cultuur- grond	100 ha gras- land	aantal kalve- ren	aantal pin- ken	aantal be- drijven	gemiddeld aantal pe bedrijf
Landbouwers:							
1 - 5 ha	3	104	114	23	31	-	-
5 - 10 ha	31	116	123	37	20	-	-
10 - 15 ha	39	108	114	36	25	1	4,0
15 - 20 ha	27	97	99	36	22	1	1,0
20 - 25 ha	27	93	94	42	33	1	2,0
≥ 25 ha	29	94	97	39	29	1	4,0
alle landbouwers	156	99	102	38	27	4	2,8
Overige grondgebruikers:							
C. < 1 ha	-	-	-	-	-	-	-
≥ 1 ha	6	102	105	39	33	-	-
totaal	6	102	105	39	33	-	-
D. < 1 ha	1	290	290	-	-	-	-
≥ 1 ha	14	72	79	30	22	-	-
totaal	15	75	82	28	21	-	-
Alle grondgebruikers	177	98	102	38	27	4	2,8

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

MELKKOEIEN

	Aantal be- drij- ven	A a n t a l b e d r i j v e n							Gemiddeld aantal melkkoeien per bedrijf	
		met melkkoeien						met melk- koeien		
		geen	1-9	10-19	20-29	30-39	40-49			
Landbouwers:										
1 - 5 ha	3	-	3	-	-	-	-	3	4,3	
5 - 10 ha	31	-	20	11	-	-	-	31	9,1	
10 - 15 ha	39	-	1	37	1	-	-	39	13,6	
15 - 20 ha	27	-	-	22	5	-	-	27	16,8	
20 - 25 ha	27	-	-	8	19	-	-	27	20,6	
≥ 25 ha	29	-	-	1	11	14	3	29	31,7	
alle landbouwers	156	-	24	79	36	14	3	156	17,6	
Overige grondgebruikers:										
1. < 1 ha	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
≥ 1 ha	6	-	5	1	-	-	-	6	5,5	
totaal	6	-	5	1	-	-	-	6	5,5	
2. < 1 ha	1	-	1	-	-	-	-	1	2,0	
≥ 1 ha	14	4	9	1	-	-	-	10	3,7	
totaal	15	4	10	1	-	-	-	11	3,5	
alle grondgebruikers	177	4	39	81	36	14	3	173	16,3	

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

MELKPRODUCTIE

	1957	1958	1959	1960	1961
Aantal gecontroleerde koeien:					
Kamperveen	271	318	349	380	310
Zalk	392	421	478	473	422
Overijssel (F.H.)	69963	75113	80193	83442	85641
Gemiddelde opbrengst in kg:					
Kamperveen	4007	4247	4441	4349	4458
Zalk	4072	4125	4199	4248	4382
Overijssel (F.H.)	4125	4170	4277	4279	4356
Gemiddelde vetgehalte in %:					
Kamperveen	3,90	3,87	3,92	3,87	3,93
Zalk	3,83	3,82	3,86	3,78	3,83
Overijssel (F.H.)	3,85	3,84	3,87	3,85	3,91

Bron: Jaarverslagen Centrale Melkcontroledienst.

Bijlage 21

MELKVEESTALLING OP LANDBOUWBEDRIJVEN

	A a n t a l b e d r i j v e n					
	to- taal	met stalruimte voor melkkoeien				
		geheel bezet	niet geheel bezet		te klein	
			< 25%	≥ 25%	< 10%	≥ 10%
Aantal melkkoeien per bedrijf:						
< 10	24	3	9	12	-	-
10 - 19	78	7	34	35	2	-
20 - 29	36	1	21	10	3	1
≥ 30	18	3	8	4	2	1
totaal	156	14	72	61	7	2

Geheel bezet = aanwezige stalruimte (uitgedrukt in aantal plaatsen voor melkvee) is gelijk aan melkkoeien per bedrijf.

Niet geheel bezet = aanwezige stalruimte groter dan aantal melkkoeien per bedrijf.

Te klein = aanwezige stalruimte kleiner dan aantal melkkoeien per bedrijf.

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

Bijlage 22

STALRUIMTE VOOR VAARZEN EN PINKEN OP LANDBOUWBEDRIJVEN

	A a n t a l b e d r i j v e n						
	met stalruimte voor vaarzen en pinken					zonder stalruim- te voor vaarzen en pinken	
	niet ge- heel be- ta- taal	ge- heel be- zet	te wei- nig ruim- te	en geen vaarzen en pinken aanwezig	met vaar- zen en pinken	zonder vaar- zen en pinken	
Aantal melkkoeien per bedrijf:							
< 10	24	7	3	1	4	8	1
10 - 19	78	41	7	10	8	12	-
20 - 29	36	22	3	8	1	2	-
≥ 30	18	9	1	6	-	1	-
totaal	156	80	14	25	13	23	1

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

Bijlage 23

OVERIGE VEEHOUDERIJ

	Mestvarkens		Fokzeugen		Schapen		Kippen	
	aantal bedrijven	gemiddeld aantal per bedrijf	aantal bedrijven	gemiddeld aantal per bedrijf	aantal bedrijven	gemiddeld aantal per bedrijf	aantal bedrijven	gemiddeld aantal per bedrijf
Landbouwers:								
1 - 5 ha	-	-	1	2,0	-	-	2	18
5 - 10 ha	6	6,7	13	2,4	1	1,0	19	128
10 - 15 ha	10	25,1	13	3,8	1	1,0	21	85
15 - 20 ha	3	12,0	6	3,3	2	3,0	15	21
20 - 25 ha	4	8,3	4	2,5	2	3,5	19	36
≥ 25 ha	-	-	7	5,3	10	6,1	21	53
alle landbouwers	23	15,7	44	3,4	16	4,8	97	65
Overige grondgebruikers:								
1. < 1 ha	-	-	-	-	-	-	-	-
≥ 1 ha	2	32,0	-	-	-	-	4	52
totaal	2	32,0	-	-	-	-	4	52
2. < 1 ha	-	-	1	1,0	-	-	1	10
≥ 1 ha	2	38,5	2	3,5	-	-	8	33
totaal	2	38,5	3	2,7	-	-	9	30
Alle grondgebruikers	27	18,6	47	3,4	16	4,8	110	62

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

Bijlage 24

PAARDEN EN TREKKERS

	Aantal bedrijven			Gemiddeld aantal werkpaarden per bedrijf	Aantal bedrijven zonder trekkracht	Aantal bedrijven met paarden en trekker
	to- taal	met trek- ker	met werk- paarden			
Landbouwers:						
1 - 5 ha	3	-	1	1,0	2	-
5 - 10 ha	31	10	21	1,1	1	-
10 - 15 ha	39	26	19	1,2	-	3
15 - 20 ha	27	18	17	1,7	-	1
10 - 25 ha	27	14	14	2,4	-	-
≥ 25 ha	29	19	17	2,7	-	7
alle landbouwers	156	87	78	1,8	3	11
Overige grondgebruikers:						
C. < 1 ha	-	-	-	-	-	-
≥ 1 ha	6	2	2	1,0	2	-
totaal	6	2	2	1,0	2	-
D. < 1 ha	1	-	1	1,0	-	-
≥ 1 ha	14	1	4	1,0	8	-
totaal	15	1	5	1,0	8	-
Alle grondgebruikers	177	90	85	1,7	13	11

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

Bijlage 25

WERKTUIGEN

	Aan- tal be- drij- ven	A a n t a l b e d r i j v e n m e t							
		trekker		transporteur		stalmest- verspreider		hooi- venti- lator	melk- ma- chine
		in eigen- dom	in mede- eigen- dom	in eigen- dom	in mede- eigen- dom	in eigen- dom	in mede- eigen- dom	in eigen- dom	in eigen- dom
Landbouwers:									
1 - 5 ha	3	-	-	-	-	-	-	-	-
5 - 10 ha	31	9	1	14	1	1	1	1	1
10 - 15 ha	39	25	1	37	-	3	1	7	13
15 - 20 ha	27	18	-	27	-	1	-	11	14
20 - 25 ha	27	14	-	27	-	5	-	11	22
≥ 25 ha	29	19	-	28	-	7	-	18	27
alle landbouwers	156	85	2	133	1	17	2	48	77
Overige grondgebruikers:									
C. < 1 ha	-	-	-	-	-	-	-	-	-
≥ 1 ha	6	2	-	2	-	-	-	-	1
totaal	6	2	-	2	-	-	-	-	1
D. < 1 ha	1	-	-	-	-	-	-	-	-
≥ 1 ha	14	1	-	1	-	-	-	-	-
totaal	15	1	-	1	-	-	-	-	-
Alle grondgebruikers	177	88	2	136	1	17	2	48	78

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

Bijlage 26

WERK DOOR DERDEN

			Aantal bedrijven dat laat					
			stalmest ver- spreiden	gras- maai- en	hooi per- sen	maai- kneu- zen	in- kui- len	sloten reini- gen
Landbouwers:								
1 - 5 ha	combinatie		-	1	-	-	-	-
	loonwerker		-	-	-	-	-	-
5 - 10 ha	loonwerker		7	10	4	-	1	2
10 - 15 ha	loonwerker		19	5	7	1	1	2
15 - 20 ha	loonwerker		16	2	3	2	1	3
20 - 25 ha	combinatie		-	-	1	-	-	-
	loonwerker		14	3	8	1	-	1
≥ 25 ha	combinatie		-	-	1	-	-	-
	loonwerker		15	1	6	3	-	2
alle landbouwers	combinatie		-	1	2	-	-	-
	loonwerker		71	21	28	7	3	10
Overige grondgebruikers:								
C.	≥ 1 ha	loonwerker	2	3	-	1	-	-
D.	< 1 ha	loonwerker	1	1	-	-	-	-
	≥ 1 ha	combinatie	1	2	-	-	-	-
		loonwerker	3	4	1	-	-	-

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

Bijlage 27

ARBEIDSBEZETTING

	Aantal be- drij- ven	Arbeidsbezetting in % geleverd door							Aantal v.a.k. per bedrijf	Aantal ha per mannelijk v.a.k.	
		be- drijfs- hoofd	echt- ge- note	kinderen		mann. fam. leden	vreemden mannel.				
				zoons	doch- ters		vast	los			
Landbouwers:											
1 - 5 ha	3	96	4	-	-	-	-	-	0,80	5,41	
5 - 10 ha	31	73	12	13	1	1	-	-	1,22	7,42	
10 - 15 ha	39	63	15	15	3	1	3	0	1,43	10,63	
15 - 20 ha	27	57	10	28	4	-	-	1	1,54	13,05	
20 - 25 ha	27	48	8	27	6	-	10	1	1,83	14,03	
≥ 25 ha	29	41	6	21	12	2	18	-	2,27	18,09	
Alle landbouwers	156	55	10	21	6	1	7	0	1,62	13,06	
Overige grondgebruikers:											
1. < 1 ha	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
≥ 1 ha	6	26	9	14	2	10	39	-	0,84	7,21	
totaal	6	26	9	14	2	10	39	-	0,84	7,21	
2. < 1 ha	1	100	-	-	-	-	-	-	0,30	2,30	
≥ 1 ha	14	70	4	16	3	7	-	-	0,53	7,53	
totaal	15	71	4	16	3	6	-	-	0,51	7,30	
Alle grondgebruikers	177	55	10	20	6	1	8	0	1,50	12,76	

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

Bijlage 28

ARBEIDSBEZETTINGSTYPEN

Arbeidsbezettingstypen 1)	Aantal bedrijven							Gemiddeld v.a.k. per bedrijf							
	1	5	10	15	20	25	to- taal	1	5	10	15	20	25	≥	
	ha	ha	ha	ha	ha	ha		ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	man- vrou- wen
Bedrijfshoofd alleen	3	24	22	13	5	4	71	0,80	1,11	1,27	1,27	1,23	1,90	0,97	0,26
Bedrijfshoofd + (schoon)zoon(s)	-	6	9	11	15	9	50	-	1,60	1,85	1,85	1,93	2,06	1,64	0,24
Bedrijfshoofd + vreemd personeel	-	-	3	2	7	13	25	-	-	1,64	1,85	2,06	2,56	1,94	0,31
Bedrijfshoofd + inwonende mann. fam.leden	-	1	3	-	-	2	6	-	1,40	1,35	-	-	1,38	1,20	0,17
Overige typen	-	-	2	1	-	1	4	-	-	1,18	1,00	-	3,50	1,65	0,06

1) Eventuele vrouwenarbeid is buiten beschouwing gebleven bij de vaststelling van het arbeidsbezettingstype.

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

Bijlage 29

VREEMDE ARBEIDSKRACHTEN

	Aantal bedrijven		
	met vaste arbeider(s)		met 1 losse arbeider
	1	2	
Landbouwers:			
1 - 5 ha	-	-	-
5 - 10 ha	-	-	-
10 - 15 ha	2	-	1
15 - 20 ha	-	-	2
20 - 25 ha	5	1	2
≥ 25 ha	12	1	-
alle landbouwers	19	2	5
Overige grondgebruikers:			
C. < 1 ha	-	-	-
≥ 1 ha	2	-	-
totaal	2	-	-
D. < 1 ha	-	-	-
≥ 1 ha	-	-	-
totaal	-	-	-
Alle grondgebruikers	21	2	5

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

Bijlage 30

BEDRIJFSVOERING

	A a n t a l b e d r i j v e n											
	to- taal	met een hooi- pers	met een maai- kneu- zer	met hooi- ven- ti- latie	dat vee in- schaart bij anderen	dat vee in- schaart voor anderen	dat voe- der- rant- soen bere- kent	met deel- name K.I.	met deel- name stam- boek	met deel- name melk- con- tro- le	dat con- tact heeft met R.L.- V.D.	
Landbouwers:												
1 - 5 ha	3	-	-	-	1	1	-	1	-	1	-	
5 - 10 ha	31	5	-	1	19	-	1	4	1	14	4	
10 - 15 ha	39	7	1	7	12	1	7	9	4	24	12	
15 - 20 ha	27	3	2	11	8	1	8	5	8	19	12	
20 - 25 ha	27	10	1	10	7	1	7	8	12	22	11	
≥ 25 ha	29	9	3	18	2	2	10	9	17	26	16	
alle land- bouwers	156	34	7	47	49	6	33	36	42	106	55	
Overige grond- gebruikers:												
C. < 1 ha	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
≥ 1 ha	6	1	1	-	2	-	-	-	-	2	2	
totaal	6	1	1	-	2	-	-	-	-	2	2	
D. < 1 ha	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	
≥ 1 ha	14	1	-	-	-	3	-	-	-	-	-	
totaal	15	1	-	-	-	3	-	1	-	-	-	
Alle grond- gebruikers	177	36	8	47	51	9	33	37	42	108	57	

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

DE LEEFTIJD VAN DE BEDRIJFSHOOFDEN

	Aantal bedrijfshoofden						Gemiddelde leeftijd in jaren
	to- taal	in de leeftijdsklasse					
		< 35 jaar	35-44 jaar	45-54 jaar	55-64 jaar	≥ 65 jaar	
Landbouwers:							
1 - 5 ha	3	-	-	1	2	-	57
5 - 10 ha	31	5	9	8	7	2	47
10 - 15 ha	39	9	10	13	4	3	46
15 - 20 ha	27	1	7	9	7	3	50
20 - 25 ha	27 ¹⁾	3	5	5	9	4	51
≥ 25 ha	29	2	9	9	8	1	49
alle landbouwers	156	20	40	45	37	13	50
Overige grondgebruikers:							
C. < 1 ha	-	-	-	-	-	-	-
≥ 1 ha	6	-	-	1	5	-	58
totaal	6	-	-	1	5	-	58
D. < 1 ha	1	-	-	-	-	1	66
≥ 1 ha	14	-	-	-	4	10	69
totaal	15	-	-	-	4	11	68
Alle grondgebruikers	177	20	40	46	46	24	59

1) Van 1 bedrijfshoofd leeftijd onbekend.

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

ONDERWIJS VAN DE BEDRIJFSHOOFDEN

	Aantal bedrijfshoofden				
	to- taal	met agrarisch onderwijs			zonder vervolg- onderwijs
		m.l.s.	l.l.s.	cur- sussen	
Landbouwers:					
1 - 5 ha	3	-	-	-	3
5 - 10 ha	31	-	2	11	18
10 - 15 ha	39	1	6	15	17
15 - 20 ha	27	-	6	11	10
20 - 25 ha	27	-	6	13	8
≥ 25 ha	29	2	12	11	4
alle landbouwers	156	3	32	61	60
Overige grondgebruikers:					
C. < 1 ha	-	-	-	-	1
≥ 1 ha	6	-	-	1	5
totaal	6	-	-	1	6
D. < 1 ha	1	-	-	-	-
≥ 1 ha	14	-	-	2	12
totaal	15	-	-	2	12
Alle grondgebruikers	177	3	32	64	78

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

Bijlage 33

LANDBOUWORGANISATIES

	A a n t a l b e d r i j f s h o o f d e n					
	to- taal	die lid zijn van				zonder lid- maatschap
		C.B.T.B.	O.L.M.	A.B.T.B.	B.V.L.	
Landbouwers:						
1 - 5 ha	3	1	1	-	-	1
5 - 10 ha	31	11	6	-	-	14
10 - 15 ha	39	11	11	-	1	16
15 - 20 ha	27	12	5	-	-	10
20 - 25 ha	27	7	9	1	-	10
≥ 25 ha	29	15	8	1	-	5
alle landbouwers	156	57	40	2	1	56
Overige grondgebruikers:						
C. < 1 ha	-	-	-	-	-	-
≥ 1 ha	6	-	1	-	-	5
totaal	6	-	1	-	-	5
D. < 1 ha	1	1	-	-	-	-
≥ 1 ha	14	2	2	-	-	10
totaal	15	3	2	-	-	10
Alle grondgebruikers	177	60	43	2	1	71

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

Bijlage 34

DE NEVENBEROEPEN VAN DE B- EN HOOFDBEROEPEN VAN DE C-GEËNQUÊTEERDEN

	Aantal geënuêteerden in de beroepsgroep				
	B	C			
		totaal	zonder cultuurgrond	<1 ha	≥1 ha
Melkrijder	1	-	-	-	-
Land- en bosarbeider	2	-	-	-	-
Loonwerker	1	-	-	-	-
Direct v.d. landbouw afhankelijk beroep	1	2	-	-	2
Verzorgend beroep	2	1	-	-	1
Losse arbeider	2	-	-	-	-
Overige beroepen	1	3	-	-	3
Alle beroepen	10	6	-	-	6

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

Bijlage 37

BEDRIJFSOPVOLGING

	Aan- tal be- drij- ven	Verwachte be- drijfsbeëin- diging binnen + 10 jaar 1)			Bedrijfshoofden ≥ 50 jaar			Leeftijd aangewezen opvolger				Onderwijs aange- wezen opvolger		
		weet het neen	niet	ja	zonder aange- wezen op- volger	geen antwoord omtrent op- volger	met aange- wezen op- volger	<15 jaar	15-19 jaar	20-30 jaar	≥30 jaar	geen of niet- agra- risch	agra- risch dag- onder- wijs	agra- ri- sche cur- sus
Landbouwers:														
1 - 5 ha	3	2	1	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
5 - 10 ha	31	20	7	2	4	4	4	-	-	4	-	2	2	-
10 - 15 ha	39	38	1	-	2	3	9	-	2	4	3	3	6	-
15 - 20 ha	27	23	4	-	1	7	6	1	2	3	-	2	4	-
20 - 25 ha	27	25	-	1	1	1	13	1	3	5	4	1	11	1
≥ 25 ha	29	28	1	-	1	7	6	-	1	4	1	-	6	-
alle landbouwers	156	136	14	3	11	23	38	2	8	20	8	8	29	1
Overige grondgebruikers:														
C. <1 ha	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
≥ 1 ha	6	4	1	1	1	3	2 ²⁾	1	-	1	1	2	-	1
totaal	6	4	1	1	1	3	2	1	-	1	1	2	-	1
D. <1 ha	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-
≥ 1 ha	14	3	6	3	6	4	4 ²⁾	-	-	1	7	4	1	3
totaal	15	3	7	3	6	4	5	-	-	1	8	5	1	3
Alle grondgebruikers	177	143	22	7	18	30	45	3	8	22	17	15	30	5

1) Van 5 bedrijven geen gegevens.

2) 1 bedrijf met 2 of meer opvolgers.

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

VERGROTING EN VERPLAATSING

		Aantal bedrijfshoofden, dat belangstelling heeft voor												
		v e r p l a a t s i n g												
		to- taal 1)	vergroting			IJsselmeer- polders			andere do- meingronden			binnen het blok		
			neen	weet het niet	ja	neen	weet het niet	ja	neen	weet het niet	ja	neen	weet het niet	ja
Landbouwers:														
1 - 5 ha		3	1	1	1	3	-	-	3	-	-	2	1	-
5 - 10 ha		29	5	4	20	20	6	3	22	6	1	12	7	10
10 - 15 ha		39	9	2	28	28	5	6	31	4	4	24	6	9
15 - 20 ha		27	6	3	18	18	3	6	19	3	5	15	6	6
20 - 25 ha		26	15	-	11	21	1	4	22	1	3	16	2	8
≥ 25 ha		29	24	-	5	22	1	6	23	2	4	17	3	9
alle landbouwers		153	60	10	83	112	16	25	120	16	17	86	25	42
Overige grondgebruikers:														
C. < 1 ha		-												
≥ 1 ha		6	6	-	-	6	-	-	6	-	-	5	1	-
totaal		6	6	-	-	6	-	-	6	-	-	5	1	-
D. < 1 ha		1	1	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-
≥ 1 ha		12	12	-	-	12	-	-	12	-	-	12	-	-
totaal		13	13	-	-	13	-	-	13	-	-	13	-	-
Alle grondgebruikers		172	79	10	83	131	16	25	139	16	17	104	26	42

1) Van 5 bedrijfshoofden geen gegevens.

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

DE ZOONS VAN 15 JAAR EN OUDER
(van landbouwers)

- 67 -

	Alle zoons ≥ 15 jaar	In- wo- nend	Uit- wo- nend	Werkend in de landbouw				Werkend buiten de landbouw				Schoolgaand dagonderwijs																																																																																																																																																																																																					
				thuis meewerkend		zelf- stand- dig	in loon- dienst	Werkend hoofdarbeider		On- be- kend	Schoolgaand dagonderwijs																																																																																																																																																																																																						
				ge- deelt- telijk	ge- deelt- telijk			ad- mi- nis- tra- tief	niet- ad- mi- nis- tra- tief		handarbeider	land- vak- bouw- ver- want	trans- port- arbei- der	fabrieke- arbeider	On- be- kend	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch ge- richt	niet- agra- risch

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

Bijlage 36

DE ZOONS VAN 15 JAAR EN OUDER VAN DE OVERIGE GRONDGEBRUIKERS

	Alle zoons ≥15 jaar	In- wo- nend	Uit- wo- nend	Werkend in de landbouw					Werkend buiten de landbouw							Vormend on- der- wijs vol- gend
				zelf stan- dig	thuis meewerkend			in loon- dienst	zelfstandig		hoofd- ar- bei- der	handarbeider				
					ge- heel	gedeel- telijk ander beroep	ge- deel- telijk school- gaand		land- bouw- ver- want	niet- a- gra- risch		vak- ar- bei- der	fa- ar- bei- der	trans- port- ar- bei- der	o- ve- ri- ge	
15 - 19 jaar	4	4	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	1
20 - 24 jaar	3	1	2	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-
25 - 29 jaar	3	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
30 - 34 jaar	6	1	5	2	-	1	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-
35 - 39 jaar	10	-	10	-	-	-	-	-	1	1	1	2	3	1	1	-
≥ 40 jaar	5	2	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Alle zoons	31	10	21	4	1	3	1	1	2	1	1	6	4	1	5	1
C-grondgebruikers	9	6	3	-	-	3	1	-	-	1	1	3	-	-	-	-
D-grondgebruikers	22	4	18	4	1	-	-	1	2	-	-	3	4	1	5	1
Inwonend	10	10	-	-	1	3	1	-	-	-	-	2	-	-	2	1
Uitwonend	21	-	21	4	-	-	-	1	2	1	1	4	4	1	3	-
Gehuwd	21	2	19	4	-	1	-	-	2	1	1	4	4	1	3	-
Ongehuwd	10	8	2	-	1	2	1	1	-	-	-	2	-	-	2	1
Onderwijs van de zoons:																
l.l.s.	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
m.l.s.	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
landbouwcursus	5	2	3	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
techn. dagonderwijs	7	3	4	-	-	-	1	1	-	1	-	3	-	-	1	-
overig dagonderwijs	2	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
niet-agrar. cursus	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
geen	14	3	11	1	-	1	-	-	2	-	-	2	4	1	3	-

Bron: Cultuurtechnische Dienst.

